

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

M. Tvllii Ciceronis Orationvm Pars ...

Cicero, Marcus Tullius

Coloniae Agrippinae, 1622

Accvsationis in c. verrem liber IV.

[urn:nbn:de:bsz:31-116541](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-116541)

ACCUSATIONIS
IN C. VERREREM
LIBER IV.

ORATIO VII.

MULTA mihi necessario, Iudices, pre-
termittenda sunt, ut possim aliquo mo-
do aliquando de his rebus, qua mea fi-
dei commissa sunt, dicere; recepi enim
causam Siciliae; ea me ad hoc nego-
cium provincia attraxit. Ego tamen hoc onere sus-
cepto, & recepta causa Siciliensi, amplexus anima
sum aliquanto amplius: suscepi enim causam to-
tius ordinis, suscepi causam Populi Romani, quod
putabam tum denique recte iudicari posse, si non
modo reus improbus adduceretur, sed etiam dili-
gens, & firmus accusator ad iudicium veniret.
² Quid mihi maturius ad Sicilia causam veniendū
est, relicto ceteris eius furtis ac flagitijs, & ut viri-
bus quam integerrimus agere, & ad dicendum tem-
poris satis habere possim. Atque adeo antequam
de incommodis Sicilia dico, pauca mihi videntur
esse de provincia dignitate, vetustate, vilitate di-
cenda. Nam cum omnium sociorum provincia-
rumque rationem diligenter habere debetis, tum
praecipue Sicilia, Iudices, plurimis iustissimisque de
caus

LIBER IV.

causis . Primum quod omnium nationum exterarum princeps Sicilia se ad amicitiam fidemque Populi Romani applicuit: prima omnium, id quod ornamentum imperij est, provincia est appellata; prima docuit maiores nostros, quam praeclarum esset exteris gentibus imperare: sola fuit ea fide, benevolentiaq; erga Populum Romanum, ut ciuitates eius insulae, quae semel in amicitiam nostram venissent, nunquam postea desicerent: pleraque autem, & maxime illustres in amicitia perpetuo manerent. * Itaq; maioribus in Africam ex hac provincia gradus imperij factus est; neque enim tam facile opes Carthaginis tanta concidissent, nisi illud & refrimentari e subsidium, & receptaculum classibus nostris pateret. Quare P. Africanus, Carthagine deleta, Siculorum vrbes signis monumentisq; pulcherrimis exornauit: ut, quos victoria Populi Romani maxime letari arbitrabatur, apud eos monumenta victoriae plurima collocaret. * Deniq; ille ipse M. Marcellus, cuius in Sicilia virtutem hostes, misericordiam victi, fidem ceteri Siculi perspexerunt, non solum socijs in eo bello consuluit, verum etiam superatis hostibus temperauit: urbem pulcherrimam Syracusas, quae cum manu munitissima esset, tum loci natura terra, ac mari claudebatur, cum vicissitioq; cepisset, non solum incolumem passus est esse, sed ita reliquit ornatam, ut esset idem monumentum victoriae, mansuetudinis, continentiae: cum homines viderent, & quid expugnasset, & quibus percussisset, & quae reliquisset. tantum ille honorem Si-

cilia habendum putavit, ut ne hostium quidem ver-
 bem ex sociorum insula tollendam arbitraretur.

5 *Itaque ad omnes res Sicilia provincia semper vsi
 sumus, ut quicquid ex se posset efferre, id non apud
 eos nasci, sed domi nostra conditum putaremus.
 Quando illa frumentum quod deberet, non ad diem
 dedit? quando id quod opus esse putaret, non vltro
 pollicita est? quando id quod imperaretur, recu-
 sauit? Itaque ille M. Cato sapiens cellam penariam
 Reip. nostra, nutricem plebis Romanae Siciliam no-
 minavit. Nos vero experti sumus, Italico ma-
 ximo difficillimoque bello, Siciliam nobis non pro
 penaria cella, sed pro erario illo maiorum veteri ac
 refertofuisse: nam sine vilo sumptu nostro, corijs,
 tunicis, frumentoque suppeditato, maximos exer-
 citus nostros vestivit, aluit, armavit. * Quid illud
 (quod forsitan ne sentimus quidem, Iudices) quan-
 ta sum? quod multis locupletioribus civibus vitmur,
 quod habent propinquam, fidelem, fructuosamque
 provinciam, quo facile excurrant, ubi libenter ne-
 gocium gerant, quos illa partim mercibus suppedi-
 tandis cum questu compendioque dimittit, partim
 retinet, ut arare, ut pascere, ut negociari libeat, ut
 denique sedes ac domicilium collocare. quod com-
 modum non mediocri Populo Romano est, tantum
 civium Romanorum numerum, tam propè ab do-
 mo, tam bonis fructuosisque rebus detineri. * Et quo-
 niam quasi quedam pradia Popul. Roman. sunt
 vectigalia nostra, atque puincia: quemadmodum
 propinquis vos vestris pradijs maxime delectami-
 ni,

LIBER IV.

*ui, sic Pop. Rom. iucunda suburbanitas est huiusce
 prouincia. Iam verò hominum ipsorum, Iudices, ea
 patientia, virtus, frugalitasq. est, vt proxime ad nos-
 tram disciplinam illam veterem, non hanc, qua nūc
 increbuit, videantur accedere: nihil caterorū simi-
 le Græcorum, nulla desidia, nulla luxuria: contra
 summus labor in publicis priuarisque rebus, summa
 parsimonia, summa diligentia. Sic porro nostros ho-
 mines diligunt, vt his solis neque publicanus, neque
 negotiator odio sit. * Magistratum autem nostro-
 rum iniurias: ita multorum tulerūt, vt nunquā ante
 hoc tempus ad arā legū, praesidiumq. vestrum publi-
 co cōsilio confugerent: tamen si & illam annū pertu-
 lerāt: qui sic eos affligerat, vt salui esse non possent,
 nisi C. Marcellus quasi aliquo fato venisset, vt bis ex
 eadem familia salus Sicilia constitueretur, postquā
 M. Antonij infinitum illud imperium senserant. Sic
 à maioribus suis acceperant, tanta Pop. Rom. in Si-
 culos esse beneficia, vt etiam iniurias nostrorum ho-
 minum perferendas putarent. * In neminem ciuita-
 tes ante hunc testimonium publicè dixerunt. Hunc
 denique ipsum pertulissent, si humano modo, si vsi-
 tato more, si denique vno aliquo in genere peccas-
 set: sed cum perferre non possent luxuriam, crude-
 litatem, auaritiam, superbiam: cum omnia sua cō-
 moda, iura, beneficia S. P. Q. R. vnus scelere, libi-
 dine perdidissent: hoc statuerunt: aut istius iniu-
 rias per vos vlcisci & persequi: aut si vobis indigni
 essent visi, quibus opem auxiliumq. ferretis, vr-
 bes ac sedes suas relinquere: quandoquidem iam
 ante*

10 ante istius iniurijs exagitati reliquissent. *Hoc consilio à L. Metello legationes vniuersa petiuerunt, vt quamprimum isti succederet: hoc animo toties apud patronos de suis miserijs deplorarunt: hoc commoti dolore postulat a Consulibus, quæ non postulat, sed in istum crimina viderentur esse, ediderunt. Fecerunt etiam, vt me, cuius fidem, continentiamque cognouerant, propè de vitæ meæ statu, dolore, ac lachrymis suis deducerent, vt ego istum accusarem: à quo mea longissimè ratio voluat a seque abhorrebat, quanquam in hac caussa multo plures partes mihi defensionis, quam accusationis suscepisse videor. *

11 Postremo homines ex tota prouincia nobilissimi, primique publicè priuatique venerunt: gratissima atque honestissima quæque ciuitas vehementissimè suas iniurias persecuta est. At quem admodum, Iudices, venerunt? Videor enim mihi liberius apud vos iam pro Sicilijs loqui debere, quam forsitan ipsi velint, salutem enim eorum potius consulam, quàm voluntati: Et quem existimatis vtrquam vlla in prouincia reum absentem contra inquisitionem accusatoris tantis opibus, tanta cupiditate esse defensum? Quæstores vtriusque prouincia, qui isto Pr. fuerant, cum fascibus mihi præsto fuerunt. * hi porro, qui successerunt, vehementer istius cupidi liberaliter ex istius cibarijs tractati, non minus acres contra me fuerunt. Videte quid potuerit, qui quatuor in prouincia Quæstores studiosissimos defensores, propugnatoresque habuerit: Prætozem verò, cohortemque totam sic studiosam, vt facillè appareret, non tam il-

LIBER IV.

lis Siciliam, quam inanem offenderant, quam Ver-
 sem ipsum, qui plenus decesserat, prouinciam fuis-
 se. Minari Siculis si decressent legationem, qua con-
 tra istum diceret: minari, si qui essent profecti: alijs
 si laudarent benignissime promittere: grauisimos
 priuatarum rerum testes, quibus nos presentibus
 denunciavimus, eos vi custodijque retinere. *Qua¹³
 cū omnia facta sint, tamē vnā solam scitote esse
 ciuitatē Mamertinam, qua publicē Legatos, qui
 istum laudarent, miserit. Eius autē legationis prin-
 cipem ciuitatis nobilissimum, C. Heiū iuratum dice-
 re audistis: isti nauem onerariam maximā Messa-
 na esse publicē coactis operis adificatam idemq; Ma-
 mertinorum Legatis: istius laudator, non solum istū
 bona sua, verum etiam sacra, deosq; penates à ma-
 ioribus traditos, ex adibus suis eripuisse dixit. Præ-
 clara laudatio cum duabus in rebus Legatorum vna
 opera consumitur, in laudando, atque repetēdo. At-
 que ea ipsa ciuitas qua ratione illi amica sit, dicitur
 tertio loco reperietis enim, qua causæ beneuolen-
 tiæ sint Mamertinis erga istum, eas ipsas causas sa-
 tis iustas esse dānationis. Alia ciuitas nulla, Iudices,
 publico cōsilio laudat. *vis illa summi imperij tan-¹⁴
 tum potuit apud perpaucos homines, non ciuitates,
 vt aut leuissimi quidam ex miserimis desertissi-
 misque oppidis inuenirentur, qui iniussu populi ac
 Senatus proficiscerentur: aut hi qui contra istum
 Legatos decreuerant, & testimonium publicum
 mandatq; acceperant, vi, ac metu retinerentur.
 Quod ego in paucis tamen vsu venisse non molestū
 fore,

fero, quod reliqua tot, & tanta, & tam graues ci-
 uitates, tota denique Sicilia plus auctoritatis apud
 vos haberet, cum videretis nulla vi retineri, nullo
 periculo prohiberi posse, quo minus experirentur,
 ecquid apud vos querimonia valerent antiquis-
 simorum fidelissimorumque sociorum.* Nam quod
 15 fortasse non nemo vestrum audierit, istum à Syra-
 cusanis publicè laudari, id tamen si priore actione
 ex Heraclij Syracusani testimonio cuiusmodi esse
 cognouistis, tamen vobis alio loco, vi se to-
 ta res habeat, quod ad eam ciuitatem attinet, de-
 monstrabitur. Intelligetis enim nullis hominibus
 quèquam tanto odio, quanto istum Syracusanis, esse,
 & fuisse. At enim istum soli Siculi persequuntur,
 ciues Rom. qui in Sicilia negotiantur, defendunt,
 diligunt, saluum esse cupiunt. Primum, si ita esset,
 tamen vos in questione de pecunijs reperundis, quæ
 sociorum causa constituta est, lege, iudicio, sociali,
 sociorum querimonia audire oporteret.* sed in-
 20 telligere potuistis priore actione ciues, Rom. ex Si-
 cilia plurimos honestissimos, maximis de rebus, &
 quas ipsi accepissent iniurias, & quas scirent alijs
 esse factas, pro testimonio dicere. Ego hoc quod in-
 telligo, Iudices, sic confirmo: videor mihi gratum fe-
 cisse Siculis, quod eorum iniurias meo labore, inimi-
 citias periculo sim persecutus. non minus hoc gra-
 tum me nostris ciuibus intelligo fecisse: qui hoc ex-
 istimant, iuris, libertatis, rerum, fortunarumque
 suarum salutem in istius damnatione consistere.* Quæ
 propter de istius Prætura Sicilensi non recuso, quin
 118

ita me audiat, ut si cuiquam generi hominum, siue Sicalorum, siue nostrorum ciuium, siue cuiquam ordini, siue aratorum, siue pecuariorum, siue mercatorum probatus sit: si non horum omnium communis hostis pradoque fuerit: si cuiquam denique villa in re vnquam temperauit, ut vos quoque temperetis. Qui simul atque ei sorte prouincia Sicilia obuenerit, statim Roma, & ab vrbe antequam proficisceretur, quærere ipse secum, & cogitare cum suis cepit, quibus nanq; rebus in ea prouincia maximam vno anno pecuniam facere posset. Nolebat in agendo discere, tamen si non prouincia rudis erat & tyro: sed in Sicilia paratus ad prædam medietatusque venire cupiebat. * O præclare coniectum à vulgo in illam prouinciã omen cõmanis fama atque sermonis: cum ex nomine istius, quid in prouincia facturus esset, perridiculi homines augurabantur: etenim quis dubitare posset, cum istius in Quæstura fugã, & furtum recognosceret: cum in legatione oppidorum sanorumq; spoliationes cogitaret: cum videret in foro latrocinia Prætura: qualis iste in quarto actu improbitatis futurus esset? Atque ut intelligatis eum Roma quæsisse non modo genera furandi, sed etiam nomina: certissimũ accipite argumentum, quo facilius de singulari eius impudentia existimare possitis. * Quo die Siciliam tetigit (videte satirne paratus ex illo omine urbano ad euerendam prouinciã veneri) statim Messana literas Halesam mittit: quas ego istum in Italia scripsisse arbitror: nam simul atque è nani egressus est, de-

dit operam, ut Halefinus ad se Dio continuo veniret:
 se de hereditate velle cognoscere, quae eius filio à pro-
 pinquo homine Apollodoro Laphirone venisset. * Ea
 20 erat, ludices, pergrandis pecunia. Hic est Dio, Iudi-
 ces, nunc beneficio Q. Metelli cuius Ro. factus, de quo
 multis viris primarijs testibus, multorumq; tabulis
 vobis priore actione satis factum est, HS. undecies
 numeratum esse, ut eam causam, in qua ne tenuissi-
 ma quidem dubitatio posset esse, isto cognoscente
 obtineret. praeterea greges nobilissimarum equarum
 abactos: argenti, vestisq; stragula domi quod fue-
 rit, esse direptum. ita HS. undecies Q. Dionem, quod
 hereditas ei obuenisset, nullam aliam ob causam,
 21 perdidisse. * Quid? hac hereditas quo Praetore Dio-
 nis filio venerat? eodem, quo P. Annij Senatoris fi-
 lia: eodem, quod M. Liguri Senatori, C. Sacerdote
 Praetore. Quid? tum nemo molestus Dionis fuerat: nõ
 plus quam Liguri Sacerdote Praetore. Quid? ad Ver-
 rem quis detulit? nemo: nisi forte existimatis ei
 quadrupla vires ad fretum praesto fuisse. * Ad vr-
 bem cum esset, audiuit Dionem cuidam Siculo perma-
 gniam venisse hereditatem: heredem statuas iussim
 esse in foro ponere: nisi posuisset, Veneri Erycina
 esse mulctatum. Tametsi posita essent ex testamen-
 to, putabat tamen, quoniam Veneris nomen esset,
 22 causam pecunia se reperiturum. * Itaque apponit qui
 petat Veneri Erycina illam hereditatem. non enim
 Quaestor petit (ut est consuetudo) is qui Erycum mõ-
 tem obtinebat. petit Neuius Turpio, quidam istius
 excursor & emissarius, homo omnium ex illo con-
 uentus

LIBER IV.

uentu quadruplatorum deterrimus, C. Sacerdote Pratore condemnatus iniuriarum. etenim erat eiusmodi causa, ut ipse Prator cum quareret calumniatorem, paulo tamen consideratiorem reperire non posset. Hunc hominem Veneri absoluit, sibi condemnat. maluit videlicet homines peccare, quàm deos: se potius à Dione, quod non licebat, quàm Venerem, quod non debebatur, auferre. *Quid ego nunc²³ hic Sex. Pompeij Chlorig testimonium recitem? qui causam egit Dionis: qui omnibus rebus interfuit: hominis honestissimi: tamen si ciuis Romanus virtutis causâ iam diu est, tamen omnium Siculorum primi ac nobilissimi. Quid ipsius Q. Cæcilij Dionis hominis probatissimi ac prudentissimi? Quid L. Vercilij Liguris, T. Manlij, L. Caleni? quorum omnium testimonij de hac Dionis pecunia confirmatû est. Dixit hoc idem M. Lucullus, sed de his Dionis incommodis pro hospitio, quod sibi cum eo esset, iam antè cognosse. *Quid? Lucullus, qui tû in Macedonia fuit,²⁴ melius hac cognouit, quam tu, Horrensi, qui Roma fuisti: ad quem Dio confugit: qui de Dionis iniurijs grauissimè per litteras cum Verre questus es? noua tibi hac sunt & inopinata? nunc primum hoc aures tuae crimen accipiunt? nihil de Dione? nihil de socru tua, femina primaria, Serulia, vetere Dionis hospita audisti? nonne multa mei testes, quæ tu scis, nesciunt? nonne te mihi testem in hoc crimine eripuit non istius innocentia, sed legis exceptio? TESTIMONIA M. LVCVLLI, CHLORI, DIONIS. Satisne vobis magnam pecuniam Veneris

R

homo

IN VERREM

homo, qui è Chelidonis sinu in prouinciã profeclus
 25 esset, Veneris nomine quassisse videtur? * Accipite
 aliam in minore pecunia non minus impudentem
 calumniam. Sosippus & Epicrates fratres sunt
 Agyrinenses. horumpater ab hinc duos & XX.
 annos est mortuus. in cuius testamento quodam
 loco si commissum quid esset, multa erat Veneri.
 ipsos XX. annos, cum tot interea Pratores, tot
 Quaestores, tot calumniatores in prouincia fuis-
 sent, hereditas ab his Veneris nomine perita non est.
 causam Verres cognoscit: per Volcatium pecuniam
 accepit, ferè ad HS. CCC. millia ab duobus fratri-
 bus. Multorum testimonia audistis. antea: vice-
 runt Agyrinenses fratres, ita, vt egentes inanesq;
 26 discederent. * At enim ad Verrem pecunia ista non
 peruenit. Quæ est ista defensio? vtrum asseueratur
 in hoc, an hoc tentatur? mihi enim res noua est,
 Verres calumniatores apponebat, Verres adesse
 iubebat: Verres cognoscebat, Verres iudicabat,
 pecunia maxima dabatur: qui dabant, causas
 obtinebant. tu mihi ista defendas? non est ista Verri
 numerata pecunia. Adiuuo te: mei quoque testes
 idem dicunt, Volcatio dicunt se dedisse. Quæ vis
 erat Volcatio tanta, vt HS. CCC. millia à duo-
 bus hominibus auferret? & quis Volcatio, si sua
 sponte venisset, vnam libellam dedisset? nunc ex-
 periat: recto recipiet nemo. At ego amplius di-
 co, HS. quadringentes accepisse te arguo contra leges:
 nego tibi ipsi vllum nummum esse numeratum,
 sed cum ob tua decreta, ob imperata, ob iudicata,

LIBER IV.

pecunia dabantur, non erat quarendam, cuius manu numerarentur, sed cuius iniuria cogerentur. * C. 2. 7
 mites illi tui delecti, manus erant tuae: Praefecti, Scribae, Medici, Accensi, Atruspices, Praecones, manus erant tuae: quod quisque te maxime cognatione, affinitate, necessitudine aliqua attingebat, ita maxime manus tua putabatur: cohors tota illa tua, quae plus mali Sicilia dedit, quam si centum cohortes fugitivorum fuissent, tua manus sine controversa fuit. quicquid ab horum quopiam captum est, id non modo tibi datum, sed tua manu numeratum iudicari necesse est. Nam si hanc defensionem probaveris, non accepit ipse: licet omnia de pecunijs repetundis iudicia tollatis, nemo unquam tam reus, tam nocens adducetur, qui ista defensione non possit uti: et enim cum Verres utatur, quis erit unquam posthac reus tam perditus, qui non ad Q. Mutij innocentiam referatur, si cum isto conferatur? Neque nunc tam mihi iste Verrem defendere videatur, quam in Verre defensionis tentare rationem.
 * Qua de re, Iudices, vobis magnopere providendum est: pertinet hoc ad summam Reip. & ad existimationem ordinis, salutemque sociorum; si enim innocentes existimari volumus, non solum nos abstinentes, sed etiam nostros comites praestare debemus. Primum omnium operata tanta danda est, ut eos nobiscum ducamus, qui nostra fama capitique consulant, deinde si in hominibus eligendis nos spes amicitiae fefellerit, ut vindicemus, missos faciamus: semper ita vivamus, ut rationem reddendam nobis ar-

IN VERREM

bitremur. Africani est hoc, hominis liberalissimi.
 veruntamen ea liberalitas est probanda, qua sine
 29 periculo existimationis est, ut in illo fuit. * Cū ab eo
 quidam vetus affectator ex numero amicorum non
 impetraret, ut se prefectum in Africam duceret, &
 id ferret molestè: Noli, inquit, mirari, si tu à me hoc
 nō impetras: ego iam pridem ab eo cui existimatio-
 nem charam fore arbitror, peto ut mecum prese-
 ctus proficiat, & adhuc impetrare nō possū. Et
 enim re vera multo magis est petendum ab homini-
 bus, si salui esse volumus, ut eant nobiscum in prouin-
 ciam, quàm illis in beneficij loco deferendum. Sed tu,
 cum & tuos amicos in prouinciam quasi in pradam
 inuitabas, ac cum illis, ac per eos pradabare, & eos
 30 in cōcione annulis aureis donabas, nō statuebas tibi
 non solum de te, sed etiam de illorum factis ratio-
 nem esse reddendam? * Cum hos sibi questus consti-
 tūisset magnos atque vberes ex his causis, quas ip-
 se instruerat in cōsilio, hoc est cum sua cohorte cog-
 noscere: tum infinitum genus inuenerat ad inu-
 merabilem pecuniam corripendam. Dubium ne-
 min est, quin omnes omnium pecunia posita sint in
 eorum potestate, qui iudicia dant, & eorum qui iu-
 dicant: quin nemo nostrum possit ades suas; nemo
 fundum, nemo bona patria obrinere. si cum hac à
 quopiam vestrum petita sunt. Prator improbus,
 cui nemo intercedere possit, det quem velit iudicem:
 iudex nequam & leuis, quod Prator iusserit, iudi-
 cet. * Si vero illud quoque accedet, ut Prator in eā
 31 verba iudicium det, ut vel Octavius Balbus iudex,
 homo

LIBER VI.

homo & iuris & officij peritissimus, non possit aliter iudicare: si iudicium sit eiusmodi, L. Octavius iudex, esto si apparet fundum Capenatem quo de agitur, ex iure eum P. Servilij esse, neque is fundus Q. Catulo restituetur, non necesse erit L. Octavio iudici cogere P. Servilium Q. Catulo fundum restituere, aut condemnare eum, quem oporteat? Eiusdemmodi totum ius Pratorium, eiusdemmodi omnis res iudicaria fuit in Sicilia per triennium Verre Pratore. decreta eiusmodi. **SI NON ACCIPIT QVOD TE DEBERE DICIS, AC CVSES: SI PETITVR, DV CAS. C. Fuficium duci iussit peritorem, L. Suetium, L. Racium. iudicia huiusmodi QVI CIVES ROM. ERANT, SI SICVLI ESSENT, TVM SI EORVM LEGIBVS DARI OPORTERET. QVI SICVLI, SI CIVES ROM. ESSENT.** ³² Verum vt totum genus amplectamini iudiciorum, prius iura Siculorum, deinde istius instituta cognoscite. Siculi hoc iure sunt, vt quod ciuis cum ciue agat, domi ceteris suis legibus: quod Siculus cū Siculo non eiusdē ciuitatis, vt de eo Prator iudicet ex P. Rupulij decreto, quod is de decē Legatorū sententia statuit, quā legem Siculi Rupiliam vocant, sortiatur. Quod priuatus a populo petit, aut populus a priuato, Senatus ex aliqua ciuitate, qui iudicet, datur: cum alterna ciuitates reiecta sunt. Quod ciuis Romanus a Siculo petit, Siculus iudex datur: quod Siculus a ciue Romano, ciuis Rom. datur: ceterarum rerum selecti iudices ex ciuium Ro-

IN VERREM

manorum conuentu proponi solent: Inter aratores
 & decumanos lege frumentaria, quam Hieroni-
 33 cam appellant, iudicia fiunt. * Hac omnia isto Pro-
 tore non modo perturbata, sed planè & Siculis, &
 ceteris Rom. erepta sunt. Primum sua leges, quod
 eius cum ciue ageret, aut eum iudicem, quem com-
 modum erat, praconem, aruspicem, medicum suum
 dabat: aut si legibus erat iudicium constitutum, &
 ad ciuem suum iudicem venerant, libere ciui vindic-
 care non licebat. Edictum enim hominis cognosci-
 te, quo edicto omnia iudicia redegerat in suam po-
 testatem. Si quis perperam iudicasset, se cognu-
 rum, cum cognosset, animaduersurum. Idg, cum fa-
 ciebat, nemo dubitabat, quin cum iudex alium de
 suo iudicio putet iudicaturum, seq, in eo capitis pe-
 riculum aditurum, voluntatem spectet eius, quem
 34 statim de capite suo putet iudicaturum. * Selecti e co-
 nuentu, aut propositi ex negotiatoribus iudices nulli,
 hac copia quam dico iudicant, cohors non Q. Sciu-
 uole, qui tamen de cohorte sua dare non soiebat, sed
 C. Verri. Cuiusmodi cohortem putatis hoc prin-
 ce pisse? sicuri uideis edictum. **SI QUID PER-
 PERAM IUDICARIT SENATVS.** Eum
 quoq, ostendam, si quando sit datus, coactu istius,
 quod non senserit, iudicasse. Ex lege Rupilia sorti-
 tio nulla, nisi cum nihil interreat istius. Lege Hiero-
 nica iudicia plurimarum controuersiarum sublata,
 vno nomine, omnia, de conuentu ac negotiatoribus
 nulli iudices. Quantam potestatem habuerit uide-
 35 is: quas res gesserit cognoscite. * Heraclius est Hie-
 1028

LIBER IV.

ronis filius Syracusanus, homo imprimis domi sua
 nobilis, & ante hunc Pr. vel pecuniosissimus Syra-
 cusanorum, nunc nulla alia calamitate, nisi istius au-
 aritia atq; iniuria pauperrimus. huic hereditas
 facile ad HS. tricies venit testamento propinqui sui
 Heraclij plena domus calatij argenti optimi, mul-
 taq; stragula vestis, preciosissimorumq; mancipio-
 rum, quibus in rebus istius cupiditates & insaniam
 quis ignorat? Erat in sermone res, magnam Hera-
 clio pecuniam venisse: non solum Heraclium divi-
 tem, sed etiam ornatum suppellectili, argento, veste,
 mancipijs futurum. * Audit hac etiam Verres & pri-
 mo, illo suo leuiore artificio, Heraclium aggredi co-
 natur, ut eum roget inspicenda, qua non reddat.
 deinde à quibusdam Syracusanis admonetur, hi au-
 tem quidam erant affines istius, quorum uxores is-
 ste nunquam alienas exist. maure, Cleomenes, &
 Aeschrio: qui quantum apud istum, & quam turpi
 de causa potuerint, ex reliquis criminibus intellige-
 ris. Hi ut dico hominem admonent, rem esse praecla-
 ram, refertam omnibus rebus: ipsum autem Hera-
 clium hominem esse maiorem natu, non promptis-
 simum: & eum praeter Marcellos, patronum, quem
 iure suo adire aut appellare posset, habere neminem.
 esse in eo testamento, quo ille haeres esset, scriptum,
 ut statuas in palaestra deberet ponere. Faciemus ut
 palaestra ne gent ex testamento esse posita: petant
 hereditatem, quod eam palaestra commississe di-
 cant. * Placuit ratio Verri, nam hoc animo provide-
 bat, cum tanta hereditas in controuersiam venis-
 set.

set, iudicioq; peteretur: fieri non posse, vt sine praeda ipse discederet. approbat consilium, auctor est vt quā primum agere incipiant, hominemque id ætatis minime litigiosum quam tumuluousissimē adorian-
tur. Scribitur Heraclio dica. Primo mirantur om-
nes improbitatem calumnie. deinde, qui istum nos-
sent, partim suspicabantur, partim planē videbant
adiectum esse oculum hereditati. Interea dies ad-
iungit, quo die sese ex instituto ex lege Rupilia di-
cas sortituram Syracusis iste edixerat: paratus ad
hanc dicam sortiendam venerat. tum eum docet
Heraclius non posse eo die sortiri, quod lex Rupilia
vetaret diebus XXX. sortiri dicam, quibus scripta
esset, dies XXX. nondum fuerant, sperabat Hera-
clius si illum diem effugisset, ante alteram sortitionē

- 38 Q. Arrium, quem provincia tum maximē expecta-
bat, successurum. * Iste omnibus iudicij diem distul-
lit, & eam diem constituit, vt hanc Heraclij dicam
sortiri post dies XXX. ex lege posset. Posteaquam
ea dies venit, iste incipit simulare se velle sortiri:
Heraclius cum advocatis adit, & postulat, vt sibi
cum palæstritis, hoc est cum populo Syracusano, a quo
iure disceptare liceat, aduersarij postulant, vt in
eam rem iudices dentur ex his ciuitatibus, que in
id forum conuenirent: electi qui Verri viderentur,
Heraclius contrā, vt iudices è lege Rupilia den-
tur: vt ab institutis sociorum, ab autoritate
Senatus, ab iure omnium Siculorum ne recedatur.
39 * Quid ego istius in iure dicendo libidinem demon-
strem? quis vestrum nō ex vrbana iurisdictione cog-
nouit?

Sortiri iudicij

nouit? quis vnquam isto Pratore, Chelidone inuita
 lege agere potuit? Non istum, vt non neminem, pro-
 punita corrupti: idem fuit qui Roma. Cum id quod
 omnes intelligebant, diceret Heraclius: ius esse cer-
 tum Siculis, inter se quo iure certarent, legem esse
 Rupiliam, quam Prator Rupilius ex S. C. de decem
 Legatorum sententia dedisset: hoc omnes semper in
 Sicilia Consules Pratoresq, seruasse: negauit se iudi-
 ces è lege Rupilia sortiturum: quinq, iudices, quos
 commodum ipsi fuit, dedit. * Quia huic homini faci- 40
 es: quod supplicium dignum libidini eius inuenies?
 Praescriptum tibi cum esset, homo deterrime, & im-
 pudensissime, quemadmodum inter Siculos iudi-
 ces dares: cum imperatoris P. R. autoritas, Legato-
 rum decem summorum hominũ dignitas, S. C. inter-
 cederet, cuius consulto P. Rupilius Prator ex lega-
 torum sententia leges in Sicilia constituerat: cum
 omnes ante te Pratores Rupilias leges in cate-
 xis rebus, & in iudicijs maxime obseruassent: tu or-
 fus es pro nihilo prætua pradator res sanctissimas
 ducere? tibi nulla lex fuit? nulla religio? nullus exi-
 stimationis pudor? nullus iudicij metus? nullius apud
 te grauis autoritas? nullum exemplum, quod sequi
 velles? * Verum vt institui dicere, quinq, iudicibus 41
 nulla lege, nullo instituto, nulla religione, nulla sor-
 te, ex libidine istius datis non qui causam cognosce-
 rent, sed qui, quod imperatum esset, iudicarent. eo
 die nihil actum est: adesse iubentur postridie. Hera-
 clius interea cum omnes insidias à Pratore fortu-
 nis suis fieri videret, capit consilium de amicorum

IN VERREM

& propinquorum sententia, non adesse ad iudicium
 itaq; Syracusis illa nocte profugit. Ille postero die
 manē, cum multo maturus, quam vnquam antea,
 surrexisset, iudices citari iubet. vbi comperit Hera-
 clium non adesse, cogere incipit eos, vt absentem
 Heraclium condemnarent. Illi eum commones faci-
 unt, vt si ei videatur, vt atur instituto suo, nec cog-
 gat ante horam decimam de absente secundum pre-
 4^a sententiam iudicare impetrant. Interea sanē perturbat-
 us, & ipse, & eius amici, & consiliarij, molestē ser-
 re cōperant, Heraclium profugisse: putabant ab-
 sentis damnationem, praesertim tanta pecunia, mul-
 to inuidiosorem fore, quam si praesens damnatus
 esset, eod accedebat, quod iudices ē lege Rupilia da-
 ti non erant: multo etiam rem turpiorem & iniqui-
 orem visum iri intelligebant. Itaq; hoc dum corri-
 gere vult, apertior eius cupiditas, improbitasq; fa-
 cta est. Nam illis quinq; iudicibus vti sese negat: iu-
 bet id quod initio ē lege Rupilia fieri oportuerat, ci-
 tari Heraclium & eos qui dicam scripserant: atq;
 Iudices ē lege Rupilia velle sortiri. quod ab eo pri-
 die, cum multis lachrymis eum oraret atq; obsecra-
 ret Heraclius, impetrare non poterat: id ei poste-
 ra die venit in mentem, ē lege Rupilia sortiri dicam
 oportere. educit ex vrna tres: q; vt absentem He-
 raclium condemnent, imperat. Itaq; condemnant.
 * Quae malum ista fuit amentia? ecquando te ra-
 4³ tionem factorum tuorum redditurum putasti?
 ecquando his de rebus tales viros audituros existi-
 masti? petatur hereditas ea, quae nulla deberur,

LIBER IV.

in pradam Pratoris? interponatur nomen ciuitatis, imponatur honeste ciuitati turpissima persona Calumni? Neque hoc solum: sed ita res agitur, ut ne simulatio quidem agitata vana adhibeatur. Nam per deos immortales, quid inter est, virum Prator imperet, vigiſe cogat aliquem de suis bonis omnibus decedere: an huiusmodi iudicium det, quo iudicio iudicata causa fortunis omnibus euerſi neceſſe ſit? * Profecto enim negare non potes te ex lege Rupilia ſortiri iudicium debuiffe, cum praefertim Heraclius id poſtularer. Sin illud dices, te Heraclij voluntate ab lege receſſiſſe, ipſe te impediſ: ipſe tua deſenſione implicabere. quare enim primum ille ipſe ad eſſe noluit, cum ex eo numero Iudices haberet, quos poſtularat? deinde tu cur poſt illius fugam iudices alios ſortitus es, ſi eos qui erant antea dati, viriusque dederas voluntate? Deinde ceteras dicas omnes illo foro M. Poſthumius Quaſtor ſortitus eſt: hanc ſolam tu illo conuentu reperire ſortitus. * Er- 44
go inquit aliquis, donauit populo Syracuſano illam hereditatem. primum, ſi id conſiceri velim, tamen iſtum condeſceneris neceſſe eſt. neq, enim permiſſum eſt, ut impune nobis liceat, quod alicui eripuerimus id alteri tradere. verum ex iſta reperietis hereditate ita iſtum pradatum ut per pauca occulte fecerit: populum quidem Syracuſanum in maximam inuidiam ſua infamia alieno premio perueniſſe: paucos Syracuſanos, eos qui ſe nunc publica laudationis cauſa veniſſe dicunt, & tunc participes prada fuiſſe, &

nunc non ad istius laudationem, sed ad communem
 litium estimationem venisse. Posteaquam damna-
 tus est absens: non solū illius hereditatis, de qua am-
 bigebatur, quæ erat HS. tricies, sed omnium bono-
 rum paternorum ipsius Heraclij, quæ non minore-
 rat pecunia, palæstra Syracusanorum, hoc est Syra-
 46^ccusanis possessio traditur. * Quæ est ista Prætura?
 eripis hereditatem, quæ venerat à propinquo, vene-
 rat testamento, venerat legibus: quæ bona, si quite-
 stamentum fecit, huic Heraclio, antequam est mor-
 tuus omnia vitanda ac possidenda tradiderat: cuius
 hereditatis, cum ille aliquanto ante te prætorem es-
 set mortuus, controversia fuerat nulla, mentionem
 fecerat nemo. Verum esto, eripe hereditatem prop-
 inquis, da palæstricis, prædare in bonis alienis no-
 mine civitatis, euerge leges, testamenta, voluntates
 mortuorum, iura vivorum. Num etiam patris He-
 raclium bonis exturbare oportuit? qui simul ac pro-
 fugit, quam impudenter, quam palam, quam acer-
 be, dii immortales, illa bona directa sunt: quam il-
 la res calamitosa Heraclio, quaestiosa Verri, turpis
 Syracusanis, miseranda omnibus videbatur. Nam
 illud quidem statim curatur, ut quicquid calati ar-
 genti fuit in illis bonis, ad istum deferatur: quic-
 quid Corinthiorū vasorum, stragula vestis. hæc ne-
 mo dubitabat, quin non modo ex illa domo capta &
 oppressa, verum ex tota provincia ad istum compor-
 tarī necesse esset. Mancipia quæ voluit abduxit, alia
 diuisit: auctio facta est, in qua cohors istius inui-
 4ta dominata est. * Verum illud est præclarum Syra-
 cusani,

LIBER IV.

eufani, qui praesuerat his Heraclij bonis verbo redi-
 gendus, re dispartendis, reddebant eorum nego-
 ciorum rationes in Senatu: dicebant scyphorum
 paria complura, hydriis argenteas, preciosam ve-
 stem stragulam, multa mancipia preciosa Verri da-
 ta esse: dicebant quantum cuique eius iussu nummo-
 rum esset datum. gemitibus Syracusani: sed tamen
 patiebantur: repente recitatur vno nomine HS. *theophrasta*
 CCL. millia iussu Praetoris data: fit maximus clamor
 omnium, non modo optimi cuiusq, neq, eorum qui-
 bus indignum semper visum erat, bona priuati, popu-
 li nomine per summam iniuriam erepta: verum et-
 iam ipsi illi autores iniuria, & ex aliqua particula
 socij praeda, ac rapinarum, clamare ceperunt: sibi
 vt haberet hereditatem. tantus in curia clamor fa-
 ctus est, vt populus concurreret. * Res ab omni conuen-
 tu cognita celeriter domum nunciatur. homo inimi-
 cus is, qui recitasset: hostis omnibus, qui acclamas-
 sent: *exarsit iracundia*, ac stomacho. veruntamen
 fuit tum sui dissimilis, nostis os hominis, nostis auda-
 ciam, tamen tum rumore populi & clamore, & furto
 manifesto grandis pecunia perturbatus est. vbi se
 collegit, vocat ad se Syracusanos, quia non posset
 negare ab illis pecuniam datam: non quasi sit procul
 alicunde (neque enim probaret) sed proximum, pe-
 ne alterum filium, quem illam pecuniam diceret ab-
 stulisse, ostendit se reddere coacturum. qui postea-
 quam id audivit, habuit dignitatis, & atatis, & no-
 bilitatis suae rationem. verba apud Senatum fecit,
 docuit ad se nihil pertinere de isto, id quod omnes
 vide.

Vide.

videbant: neque ille quidem obscurè locutus est. Itaque illi Syracusani statimam postea statuerunt: & ibi primum potuit, istum reliquit, de provinciâ decessit. * Et tamè aiunt eum queri solere nonnunquam, se miserum, quod non suis, sed suorum comitum peccatis & criminibus premeretur. Triennium provinciam obtinuit: gener electus adolescens vnum annum tecum fuit. sodales viri: fortes Legati tui primo anno te reliquerunt: vnus legatus P. Tadius, qui erat reliquus, non ita multum tecum fuit: qui si semper vnus fuisset, tamen summa cura tum tua, tum multò etiam magis sua fama pepercisset. Quid est quod tu alios accuses? quid est quam obrem putes, te tuam culpam non modo etiam deriuare in aliquem, sed cõmunicare cum aliquo posse? * Numerantur illa HS. ducenta quinquaginta Syracusanis, eam quem admodum ad istum postea per pseudotyrum reuertantur, tabulis vobis & testibus, iudices, planum faciam. Ex hac iniquitate istius, & improbitate, Iudices, quod prada ex illis bonis ad multos Syracusanos inuito pop. Senatû, Syracusano venerat, & illa scelera quoque, per Theomastum, & Aeschironem, & Dionysodorum, & Cleomeuem inuitis: maeruit atefacta sunt. primum vt vrbs tota spoliaretur: qua dere alius mihi locus ad dicendum est constitutus: vt omnia signa iste per eos homines, quos nominauit, omne ebur ex adibus sacris, omnes vndique tabulas pictas, deorum denique simulacra qua vellet, auferret. deinde vt in curia Syracusis, quem locum illi Buleuterium vocant, honestissimo loco,

LIBER IV.

loco, & apud illos clarissimo, sub illius ipsius M. Marcelli, qui cum Syracusanis locum eum eripere belli ac victoria lege posset, conseruauit, & reddidit statua ex aere facta, ibi inauratam isti & alteram filio statuam posuerunt: ut dum istius hominis memoria maneret, Senatus Syracusanus sine, lachrymis & gemitu in curia esse non posset. * Per 51 eosdem istius iniuriarum furtorum, vxorum, socios, istius imperio Syracusis Marcellæ tolluntur maximo gemitu luctuque ciuitatis: quem illi diem festum cum recentibus beneficijs M. Marcelli debitum reddebant, tum generi, nomini, familia Marcellorum maxima voluntate iribuebant. Mithridates in Asia, cum eam prouinciam totam occupasset, Mutia non sustulit hostis, & hostis in ceteris rebus nimis ferus & immanis, tamen honorem hominis deorum religione consecratum violare noluit: tu Syracusanus unum diem festum Marcelli imperituri uetusti, per quos illi adepti sunt, ut ceteros dies festos agere possint. * At uero praclarum diem 52 reposuisti. Verrea ut agerent, & ad eum diem, qua Jacris epulibus opus essent, in complures annos ^{non diebus} carentur. Iam in tanta istius impudentia remittendum aliquid uidetur, ne omnia contendamus, ne omnia cum dolore agere uideamur. Nam me dies, vox, latera desiciant, si hoc nunc vociferari uelim, quam miserum indignumque sit, istius nomine apud eos diem festum esse, qui sese istius opera funditus extinctos esse arbitrentur. O Verrea praclara, quoquam si accessisti, quo non attuleris tecum istum ^{dicere.}

IN VERREM

diem etenim quam tu domum, quam urbem adij-
sti, quod sanum demagogum, quod non euersum atque
exterjsum reliqueris. quare appellentur sanè ista
Verrea, quæ non ex nomine, sed ex manibus natu.

MB

33 **3**raq; tua constituta esse videantur. * Quam facile
serpat iniuria, & peccandi consuetudo: quam non
facile reprimatur, videte, iudices. Bidis oppidum
est tenue sanè, non longe à Syracusis. huius longè
primus ciuitatis est Epicrates quidam, huic heredi-
tas HS. quingentorum millium venerat à muliere
quadam propinqua, atque ita propinqua, ut ea eti-
am si intestata esset mortua, Epicratem Pidinorum
legibus heredem esse oporteret. recens Syracusana
erat illa res, quam ante demonstrauit, de Heraclio
Syracusano, qui bona non perdidisset, nisi ei venisset
hereditas huic quoq; Epicrati venerat, ut dixi, he-

34 **4**reditas. * Cogitare ceperunt eius inimici nibilo mi-
nus eodem Pratore hunc euert bonis posse, quo He-
raclius esset euersus, rem occultè instituerunt: ad Ver-
rem per eius interpretes deferunt: ita causa com-
ponitur, ut item palastrita Bidenses peterent ab E-
picrate hereditatem, quemadmodum palastrita Sy-
racusani ab Heraclio petissent. Nunquam vos Pra-
torem tã palastricum vidistis, verum ita palastritas
defendebat, ut ab illis ipse vnctior discederet; qui
statim cum presensset, inbet cuidam suorum ami-
35 **5**corum numerari HS. LXXX. * *res occultari* ius-
tis non posse, per quendam eorum, qui interfuerat
fit Epicrates certior. primo negligere & contem-
nere cepit, quod causa prorsus, quod dubitari posset
nihil

LIBER IV.

nihil habebat. Deinde cum de Heraclio cogitaret,
 & istius libidinem nosset, commodissimum putauit
 esse de prouincia clam abire. itaq; fecit: profectus
 est Rhegyum. Quod ubi auditum est, astuare illi qui
 dederant pecuniam, putare nihil agi posse absente
 Epicrate. nam Heraclius tum affuerat, cum pri-
 mum dati sunt Iudices. de hoc, qui antè quam in-
 ius aditum esset, antè quam deniq; mentio contro-
 uersia facta esset, discessisset, putabant nihil agi pos-
 se homines, Rhegyum proficiscuntur. Epicrate con-
 ueniunt: demonstrant id quod ille sciebat, se HS. *triginta*
 LXXX. dedisse. rogant eum. ut id quod ab ipsis ab-
 56 *septuaginta*
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100
 101
 102
 103
 104
 105
 106
 107
 108
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525
 526
 527
 528
 529
 530
 531
 532
 533
 534
 535
 536
 537
 538
 539
 540
 541
 542
 543
 544
 545
 546
 547
 548
 549
 550
 551
 552
 553
 554
 555
 556
 557
 558
 559
 560
 561
 562
 563
 564
 565
 566
 567
 568
 569
 570
 571
 572
 573
 574
 575
 576
 577
 578
 579
 580
 581
 582
 583
 584
 585
 586
 587
 588
 589
 590
 591
 592
 593
 594
 595
 596
 597
 598
 599
 600
 601
 602
 603
 604
 605
 606
 607
 608
 609
 610
 611
 612
 613
 614
 615
 616
 617
 618
 619
 620
 621
 622
 623
 624
 625
 626
 627
 628
 629
 630
 631
 632
 633
 634
 635
 636
 637
 638
 639
 640
 641
 642
 643
 644
 645
 646
 647
 648
 649
 650
 651
 652
 653
 654
 655
 656
 657
 658
 659
 660
 661
 662
 663
 664
 665
 666
 667
 668
 669
 670
 671
 672
 673
 674
 675
 676
 677
 678
 679
 680
 681
 682
 683
 684
 685
 686
 687
 688
 689
 690
 691
 692
 693
 694
 695
 696
 697
 698
 699
 700
 701
 702
 703
 704
 705
 706
 707
 708
 709
 710
 711
 712
 713
 714
 715
 716
 717
 718
 719
 720
 721
 722
 723
 724
 725
 726
 727
 728
 729
 730
 731
 732
 733
 734
 735
 736
 737
 738
 739
 740
 741
 742
 743
 744
 745
 746
 747
 748
 749
 750
 751
 752
 753
 754
 755
 756
 757
 758
 759
 760
 761
 762
 763
 764
 765
 766
 767
 768
 769
 770
 771
 772
 773
 774
 775
 776
 777
 778
 779
 780
 781
 782
 783
 784
 785
 786
 787
 788
 789
 790
 791
 792
 793
 794
 795
 796
 797
 798
 799
 800
 801
 802
 803
 804
 805
 806
 807
 808
 809
 810
 811
 812
 813
 814
 815
 816
 817
 818
 819
 820
 821
 822
 823
 824
 825
 826
 827
 828
 829
 830
 831
 832
 833
 834
 835
 836
 837
 838
 839
 840
 841
 842
 843
 844
 845
 846
 847
 848
 849
 850
 851
 852
 853
 854
 855
 856
 857
 858
 859
 860
 861
 862
 863
 864
 865
 866
 867
 868
 869
 870
 871
 872
 873
 874
 875
 876
 877
 878
 879
 880
 881
 882
 883
 884
 885
 886
 887
 888
 889
 890
 891
 892
 893
 894
 895
 896
 897
 898
 899
 900
 901
 902
 903
 904
 905
 906
 907
 908
 909
 910
 911
 912
 913
 914
 915
 916
 917
 918
 919
 920
 921
 922
 923
 924
 925
 926
 927
 928
 929
 930
 931
 932
 933
 934
 935
 936
 937
 938
 939
 940
 941
 942
 943
 944
 945
 946
 947
 948
 949
 950
 951
 952
 953
 954
 955
 956
 957
 958
 959
 960
 961
 962
 963
 964
 965
 966
 967
 968
 969
 970
 971
 972
 973
 974
 975
 976
 977
 978
 979
 980
 981
 982
 983
 984
 985
 986
 987
 988
 989
 990
 991
 992
 993
 994
 995
 996
 997
 998
 999
 1000

IN VERREM

vitā, cum comperisset suum comitem, iuris, decreti
 iudicij corrumpendi causa, qua in re ipsius Pratoris
 caput existimatioque ageretur, pecuniam accepisse.
 Bidinos autem contra Pratoris famam ac fortunat
 dedisse: non & in eum, qui accepisset, animaduertisse?
 & in eos qui dedissent? Tu qui institueras in
 eos animaduertere, qui perperam iudicassent, quod
 saepe per imprudentiam fit: hos pateris impune disce-
 dere, qui ob tuū decretum, ob tuum iudicium pecu-
 niam aut dandam aut accipiendam putarant? * Vol-
 38 catus idem apud te postea fuit, Eques Romanus,
 tanta accepta ignominia. nam quid est turpius inge-
 nuo? quid minus libero dignum, quam in conuen-
 tu maximo cogi à magistratu furtum redere? qui
 si eo animo esset, quo non modo Eques Romanus, sed
 quiuis liber debet esse, aspiceret te postea non potuis-
 set: inimicus, hostis esset tanta contumelia accepta,
 nisi tecum colluisset, & tua potius existimationi
 seruisset, quam sua. qui quam tibi amicus non modo
 tum fuerit, quamdiu tecum in prouincia fuit, verū
 etiam nunc sit, cum iam à ceteris amicis sis relictus,
 & tu intelligis, & nos existimare possumus. An hoc
 solum argumētum est, nihil isto imprudente factum,
 quod Volcatus ei non succensuit? quod iste nec
 in Volcatum, nec in Bidinos animaduertit? * Est
 39 magnum argumētum: verum illud maximum, quod
 illis ipsis Bidinis, quibus iratus esse debuit: vt à qui-
 bus comperit, quod iure agere cum Epicrate nihil
 possent, etiam si adesset, idcirco suum decretum pec-
 cunia esse tentatum: his inquam ipsis non modo il-
 laris

lio hereditatem
 Heracles Syracu-
 rus, quod Epi-
 crate patria, or-
 dit enim non mo-
 se audierunt. A
 prociatorem po-
 aut ex lege dapo-
 non andeant cor-
 bat ut, postquam
 cessit postulat
 Epicrate villam
 quid peteret, iudi-
 fati daturus esse
 gerent, admodum
 cratem literas p-
 ille aberat plura
 amicos recolare, p-
 ipsius cognitio, ill-
 constituit et iur-
 de fidebant, ut se
 plam occuparent
 qui quod amicus
 fendere, affuerit
 se daturum. C
 modo illos num-
 dixerant, reuer-
 postea nummo
 late de fide rerum
 possideret, & sibi

LIBER IV.

lam hereditatem, quæ Epicrati venerat: sed ut i
 Heraclio Syracusano, item in hoc, paulo etiam atro-
 cius, quod Epicrates appellatus omnino non erat,
 bona patria, fortuna, quæ eius Bidini tradidit, ostē-
 dit enim nouo modo, si quis quid ab absente peteret,
 se auditurum. Adeunt Bidini, petunt hereditatem:
 procuratores postulant, ut se ad leges suas reijciat,
 aut ex lege Rupilia dicam scribi iubeat. aduersarij
 non audebant contradicere. exitus nullus reperie-
 batur, insimulant hominem fraudandi causa dis-
 cēssisse: postulant ut bona possidere liceat. * debebat
 Epicrates vllum nummum nemini. amici, si quis
 quid peteret, iudicio, se passuros: iudicatum soluis
 satis daturus esse dicebant. Cum omnia iudicia frige-
 rent, admonitu istius insimulare cœperunt Epi-
 cratem literas publicas corrupisse, à qua suspicione
 ille aberat plurimum, actionem eius rei postulant.
 amici recusare, ne quod nouum iudiciū, ne quæ
 ipsius cognitio, illo absente, de existimatione eius
 constitueretur: & simul idem illud postulare non
 desistebant, ut se ad leges suas reijceret. * Iste am-
 plam occasionem calumnia nactus, vbi videt esse ali-
 qui quiddam amici absentem Epicratem nollent de-
 fendere, asseuerat, se eius rei in primis actionem esse
 daturum. Cum omnes perspicerent ad istum non
 modo illos nummos, qui per simulationem ab isto
 exierant, reuertisse: sed multo etiam plures eum
 postea nummos abstulisse, amici Epicratem defen-
 dere destiterunt. iste Epicratis bona Bidinos omnia
 possidere, & sibi habere iussit. ad illa H.S. D. milia
 hare-

IN VERREM

hereditaria, accessit ipsius antiqua HS. quindecies
 pecunia. Vtrum res ab initio ita ducta est? an ad ex-
 tremum ita perducta est? an ita parua est pecunia?
 an us homo Verres, vt hac, qua dixi, gratis facta esse
 videretur? Hic nunc de miseria Siculorum es, Iudice,
 audite. & Heraclius ille Syracusanus, & hic Bidius
 Epicrates expulsus bonis omnibus Romam venerunt:
 sordidati maxima barba & capillo, Romae biennium
 prope fuerunt. Cum L. Metellus in prouinciam pro-
 fectus est, tum isti bene commedati cum Metello vna
 proficiunt. Metellus simul ac venit Syracusas,
 vtrumque rescindit, & de Epicrate, & de Heraclio.
 in viuisq; bonis nubilera, quod restitui posset,
 nisi quod moueri loco non poterat. * Fecerat hae-
 63 gregie primo aduentu Metellus, vt omnes istius in-
 iurias, quas modò posset, rescinderet, & vitas
 faceret: Heraclium restitui iusserat: non restitu-
 batur: quisquis erat ductus Senator Syracusanus ab
 Heraclio, duci iubebat. itaque permulti ducti sunt.
 Epicrates quidem continuo restitutus est. Alia iu-
 diciâ Lilybaei, alia Agrigenti, alia Panormi restituta
 sunt. census qui isto Praetore sunt habiti, non serua-
 turum se Metellus ostenderat. decumas quas iste
 contra legem Heronicam vendiderat, sese vendi-
 turum Heronica lege dixerat. Omnia erant Me-
 telli eiusmodi, vt non tam suâ Praeturam gerere, quam
 istius Praeturam retexere videretur. * simul-
 64 atque ego in Siciliam veni, mutatus est. venerat
 ad eum illo biduo Letilius quidam, homo non alie-
 nus a litteris. itaque eo iste tabellario semper vsus
 est.

LIBER IV.

est. Is epistolas complures attulerat: in his vnam
 domo, quae totum immutabat hominem. repente ce-
 pit dicere, se omnia Verris causa velle: sibi cum eo
 amicitiam cognationemque, esse mirabantur omnes
 hoc eum denique in mentem venisse, posteaquam
 tam multis eum factis decessisq; uigulasser. erant
 qui putarent Letitium Legatum à Verre venisse,
 qui gratiam, amicitiam, cognationemque commemo-
 raret. Ex illo tempore à civitatibus laudationem
 petere, testes non solum deterrere verbum, sed etiam
 vi retinere cepit. Quod ego nisi meo adventu illius
 conatus aliquantulum repressissem, & apud Sici-
 los non Metelli, sed Glabronis literis ac lege pug-
 nassem, tam multos huc euocare non potuissem. Ve-
 rum, quod institui dicere, miserias cognoscite Sicu-
 lorum. * Heraclius ille, & Epicrates longe mihi ob-
 viam cum suis omnibus processerunt: venienti Syra-
 cusas egerunt gratias flentes, Romam decedere me-
 cum cubierunt. quod erat mihi oppida complura
 etiam reliqua, quae adire vellem, constitui cum ho-
 minibus quo die mihi Messana praesto essent. eò mi-
 hi nuncium miserunt, se à pratore retineri. quibus
 ego testimonium denunciaui, quorum nomina edi-
 di Metello: cupidissimi veniendi, maximis iniurijs
 affecti, adhuc non venerunt. hoc iure sunt socij, ut
 his ne deplorare quidem de suis incommodis liceat.
 * Iam Heraclij Centuripini optimi nobilissimiq; ado-
 lescentis testimonium audistis, à quo HS. C. millia
 per calumniam malitiamque, petita sunt. Iste poenis
 compromissisq; interpositis, HS. CCC. extorquen-

IN VERREM

da curavit: quodq; iudicium secundum Heraclium
 de compromissis factum erat, quod civis Centuripi-
 nus inter duos civis indicasset, id irritum insit ef-
 se, eumq; iudicem falsum iudicasse iudicavit: in Se-
 natu ne esset, locis commodiq; publicis vri veruit: si
 quis eum pulsasset, edixit sese iudicium iniuriarum
 non daturum: quicquid ab eo peteretur, iudicem de
 sua cohorte daturum, ipsi autem nullius actionem
 rei sese daturum.* Quia istius autoritas tantum va-
 67 luit, vt neq; illum pulsaret quisquam, cum Prator
 in provincia sua verbo permitteret, re hortaretur;
 neq; quisquam ab eo quicquam peteret, cum iste ca-
 lumnia licentiam sua autoritate dedisset, ignomi-
 nia autem illa grauis tandiu in illo homine fuit,
 quamdiu iste in provincia mansit, hoc inieclo metu
 iudicibus, nouo more, nullo exemplo, etquam rempu-
 tatis esse in Sicilia nisi ad nutum istius iudicatam?
 Vtrum id solum videtur esse actum, quod est tamen
 actum, vt Heraclio pecunia eriperetur? an etiam il-
 lud in quo prada erat maxima, vt nomine iudicio-
 rum, omnium bona, atq; fortuna in istius vnus ef-
 68 sent potestate? * Iam vero in rerum capitalium que-
 stionibus quid ego vnamquamq; rem colligam, &
 causam? ex multis similibus ea sumam, que ma-
 xime improbitate excellere videbuntur. Sopater
 quidam fuit Haliciensis, homo domi sua cum primis
 locuples atq; honestus: is ab inimicis suis apud C. Sa-
 cerdotem Pratorem rei capitalis cum accusatus ef-
 set, facile eo iudicio est liberatus. huic eidem Sopa-
 tro ydem inimici ad C. Verrem, cum is Sacerdoti
 sue

fitefflet, eius fa-
 petro facilia vide-
 quod Sacer doti
 rum non arbitrat
 Syracusis, crimine
 que et ant antea
 iudicio dissoluta.
 Minutus Egnes
 nefus, vobis iudic
 sa, quod metuend
 dem videretur.
 censui idem Tim
 rini relictibus prio
 nodi omnium tra
 trum venit, mone
 cerdotis & causae
 eius habere in em
 torem tamen ad sa
 ualle si fieri posse
 Sopater, cum hoc
 accidisset, summ
 Timarchidi quid
 deraturam, qua
 simul ostendit, si
 rit, post ad am
 tere redimim
 expositis suis d
 XXX. perdac
 vellequam a
 vobis metu.

LIBER IV.

successisset, eiusdem rei nomen detulerunt. res Sopatro facili videbatur, & quod erat innocens, & quod Sacerdotis iudicium improbare istum ausurum non arbitrabatur. citatur reus, causa agitur Syracusis, crimina tractantur ab accusatore ea, quae erant antea non solum defensione, verum etiam iudicio dissoluta. *causam Sopatri defendebat Q. 69 Minutius Eques Rom. in primis splendidus atq; honestus, vobisq; Iudices, non ignotus. nihil erat in causa, quod metuendum, aut omnino quod dubitandum videretur. Interea istius libertus, & Accensus idem Timarchides, qui est, id quod ex plurimis testibus priore actione didicisti, rerum huiusmodi omnium transactor, & administer, ad Sopatrum venit, monet hominem ne nimis iudicio Sacerdotis & causa confidat: accusatores inimicosq; eius habere in animo pecuniam Pratori dare: Praetorem tamen ob salutem malle accipere, & simul malle, si fieri posset, rem iudicatam non rescindere. Sopater, cum hoc illi improvissum atque inopinatum accidisset, commotus est sane: neque in praesentia Timarchidi quid responderet, habuit, nisi se consideraturum, quid sibi de ea re esset faciendum: & simul ostendit, se in summa difficultate esse numerarit. post ad amicos retulit. qui cum ei fuissent auctores redimendae salutis, ad Timarchidem venit: expositis suis difficultatibus, hominem ad HS. LXXX. perducit, eamq; ei pecuniam numerat. *Posteaquam ad causam dicendam ventum est: tū vero sine metu, sine cura omnes erant, qui Sopatrum 70

defendebant: crimen nullum erat, res indicata;
 Verres nummos acceperat. quis posset dubitare quid
 nam esset futurum? res illo die non peroratur, di-
 mittitur iudicium. iterum ad Sopatrum Timar-
 chides venit: ait accusatores eius multo maiorem
 pecuniam Pretori polliceri, quàm quantam hic de-
 disse: proinde, si saperet, videret quid sibi esset fa-
 ciendum. Homo quanquam erat & Siculus, & re-
 us, hoc est & iure iniquo, & tempore aduerso, fer-
 re tamen atq; audire diuinus Timarchidem non po-
 tuit. Facite, inquit, quod vobis libet, daturus non
 sum amplius, idemq; hoc amicus eius & defensoribus
 videbatur: atq; eo etiam magis, quod iste, quoquo
 modo se in ea questione praebebat, tamen in consilio
 habebat homines honestos è conuentu Syracusano,
 qui Sacerdoti quoque in consilio fuerant, tum cum
 esset idem hic Sopater absolutus. Hoc rationis habe-
 bant, facere eos nullo modo posse, vt eodem crimi-
 ne, ysdem testibus Sopatrum contemnarent ydem
 71 homines, qui antea absoluisent. * Itaque hac vna
 spe ad iudicium venitur. quò posteaquam vetum est,
 cum in consilium frequentes conuenissent ydem qui
 solebant: & hac vna spe tota defensio Sopatri nite-
 retur, consilij frequentia, & dignitate, & quod e-
 rant, vt dixi, ydem qui antea Sopatrum eodem
 illo crimine liberarant: cognoscite hominis aper-
 tam ac non modo non ratione, sed ne dissimulatione
 quidem testam improbitatem & audaciam. M.
 PRtilium Equitem eo quem habet in consilio iubet
 operam dare, quod rei priuata iudex esset. Perilius
 recusa-

LIBER IV.

recusabat, quod suos amicos, quos sibi in consilio esse vellet, ipse Verres retineret. Iste homo liberalis, negat se quenguam retinere eorum, qui Petilio velent adesse. itaque discedunt omnes, nam ceteri quoque impetrant, ne retineantur, qui se velle dicebant alteri viri eorum, qui tum illud iudicium habebant, adesse. itaque, iste solus cum sua cohorte nequissima relinquitur. * Non dubitabat Minutius, qui Sopatrum defendebat, quin iste, quoniam consilium dimisisset, illo die rem illam quaesiturus non esset: cum repete iubetur dicere, respondet, ad quos? ad me, inquit, si tibi idoneus videor, qui de homine Siculo ac Graculo iudicem. Idoneus es inquit: sed peruelle adesset hi, qui assuerat antea, causamque cognorant. Dic, inquit, illi adesse non possunt. Nam hercule inquit, Q. Minutius, me quoque Petilius, vi sibi in consilio adesset, rogavit. & simul a subsellis abire cepit. * Iste iratus hominem verbis vehementioribus prosequitur, atque ei grauius etiam minari cepit, quod in se tantum crimen inuidiamque, conflaret. Minutius qui Syracusis sic negotiaretur, ut sui iuris dignitatisque meminisset: & qui sciret ita se in prouincia rem agere oportere, ut ne quid de libertate deperderet: homini qua visa sunt, & qua tempus illud tulit & causa, respondit: causam sese dimisso atque, ablegato consilio defensurum negavit. itaque, a subsellis discessit: idemque, hoc praeter Siculos ceteri Sopatri amici aduocati, fecerunt. * Iste quaquam est incredibili importunitate & audacia, tamen subito solus destitutus pertimuit, & conturbatus est quid ageret, quod se

IN VERREM

verteret, nesciebat, si dimisisset eo tempore quaestio-
nem, post illis adhibitis, quos ablegarat, absolutum
iri Sopatrum videbat: sin autem hominem miserum
atq; innocentem condemnasset, cum ipse Prator si-
ne consilio, reus autem siue patrovo atq; aduocatis
fuisset, iudiciumq; C. Sacerdotis rescidisset, in-
uidiam se sustinere non posse tantam arbitrabatur.
Itaq; astuabat dubitatione: versabat se in viranq;
partem non solum mente, verum etiam corpore: vt
omnes, qui aderant, intelligere possent, in animo
eius metum cupiditatemq; pugnare. erat hominum
conuentus maximus, summum silentium, summa ex-
pectatio, quoniam esset eius cupiditas eruptura. cre-
bro dimittebat se accensus ad aurem Timarchides.

75* Tum iste aliquando, age, dic inquit. Sopatrus im-
plorare hominem atq; Deum fidem, vt cum consilio
cognosceret. tum repente iste testes citari iubet,
dicit vnus & alter breuiter. nihil interrogatur,
præco, dixisse pronunciat. Iste, quasi metueret, ne
Petilius priuato illo iudicio transacto, aut dilato,
cum cæteris in consilium reueteretur, ita prope-
rans de sella exiit, hominem innocentem, à Sa-
cerdote absolutum, in dicta causa de sententia Scri-
be, Medici, Aruspiciq; condemnauit. * Retinete, re-
tinet et hominem in ciuitate, Iudices: parcite, & con-
seruate, vt sit qui vobiscum res iudicet, qui in Se-
natu sine vlla cupiditate de bello & pace sententiã
ferat, tamen si minus id quidem nobis, minus Pop.
Rom. laborandum est, qualis istius in Senatu sen-
tentia futura sit. quæ enim eius autoritas erit? quã-
do

LIBER IV.

do iste sententiã dicere audebit, aut poterit? quando autem homo tantã luxuria atq; desidia, nisi Februario mense aspirabit in curiam verum veniat sanè, decernat bellum Cretensibus, liberet Byzantios, Regem appellet Ptolemaeum. quã vult Hortensius omnia dicat & sentiat: minus hac ad nos, minus ad vitã nostrã discrimen, minus ad fortunarum nostrarum periculum pertinent. * illud, illud est capitale, illud est formidolosum, illud optimo cuiq; metuendum, quod iste ex hoc iudicio si aliqua vise eripuerit, in iudicibus sit necesse est: sententiam de capite civis Rom. ferat: sit in eius exercitu signifer, qui imperiũ iudiciorum tenere vult: hoc Pop. Rom. recusat, hoc ferre non potest, clamat permissis que vobis, vt si istis hominibus delectemini, si ex hac genere splendorem ordini atque ornamentum curia constituere velitis, habeatis sanè vobiscum istum Senatorem: istum de vobis iudicem, si vultis, habeatis, de se homines, si qui extra istum ordinem sunt, quibus reijciendi quidem amplius quam trium iudicum praeclare leges Cornelia faciunt potestatem, hunc hominem tam crudelem, tam sceleratum, tam nefarium nolunt iudicare. Etenim si illud est tam flagitiosum, quod mihi omnium veretur ipsissimum, maximeq; nefarium videtur (ob rem iudicandam pecuniam accipere, precio habere addictã fidem & religionem) quanto illud flagitiosius, improbius, indignius, eam a quo pecuniam ob absoluendum acceperis, condemnare? vt ne praedonum quidẽ Prator in fide retinenda consuetudinem

nem

nem conseruaret. Scelus est accipere ab reo : quanto magis ab accusatore? quanto etiam sceleratius ab utroq? Eidem cum proposuisses venalem in prouincia, valuit apud te plus is, qui pecuniam maiorem dedit. concedo, forsitan aliquis aliquando eiusmodi quippiam fecerit. cum verò fidem ac religionem tuam alteri addictam pecunia accepta habueris, post eandem aduersarijs tradideris maiore pecunia, vtrumque fallis? & trades cui vobis? & ei quem sefellis, ne pecuniam quidem reddes?

79 *quem mihi tu Bulbum? quem Stalenum? quod vnamquam huiusmodi monstrum aut prodigium audimus, aut videmus? qui cum reo transigat, post cum accusatore decidat: honestos homines, qui causam norint, ableget, consilioque dimittat: ipse solus reum absolutum, à quo pecuniam acceperit, condemnnet, pecuniam non reddat: hunc hominē in iudicium numero habebimus? hic alteram decuriā senatoriam iudex obtinebit? hic de capite libero iudicabit? huic iudicialis tabella committetur? quam iste non modo cera, verum etiam sanguine, si visum erit,

80 notabit. *Quid enim horum se negat fecisse? illud videlicet vnum, quod necesse est, pecuniam accepisse. quid ni iste neget? at Eques Rom. qui Sopatrum defendit, qui omnibus eius consilijs rebusque interfuit, Q. Minutius, iuratus dicit pecuniam datam, iuratus dicit Timarchidem dixisse, maiorem ab accusatoribus pecuniam dari, dicent hoc Siculi omnes, dicent omnes Halicienses. dicet etiam praetextatus Sopatri filius, qui ab isto homine crudelissimo

parte

parte innocentiss
 cū. Verum si
 non possim, illi
 consilio tuo dimi
 C. Sacerdoti su
 tu, de te iudicat
 Sacerdos adhib
 osset, eundem
 demississet cum
 Syras vobis, in re
 negato sane si vo
 credo aliquem, q
 videat, quare a
 licet vtrum ma
 credere. * Dixi
 in hoc genere ef
 rum ea, quae ma
 alind equi factu
 memoratum, &
 tu messe videtur
 venetum id factu
 spū, et hūc lit
 ium est, si quis
 multo propter
 litat enim, minus
 iustus insignem
 tio Verres cum
 do Tiberius sap
 sit, domo eius o
 nam vniuersi

LIBER IV.

patre innocentissimo, pecuniaque patria priuatus est. * Verum si de pecunia testibus planum facere non possem, illud negare posses? aut nunc negabis te consilio tuo dimisso, virum primarium, qui in consilio C. Sacerdotis fuerant, tibi que esse solebant, remotis, de re iudicata iudicasse? te que eum, quem C. Sacerdos adhibito consilio, causa cognita absoluisset, eundem remoto consilio, causa incognita condemnasse? cum hac confessus erit, quo in foro palam Syracusis, in ore atque oculis prouincia gesta sunt, negato sane si voles, pecuniam accepisse? reperies credo aliquem, qui cum hac qua palam gesta sunt, videat, querat quid tui occulte egeris: aut qui dubitet virum malis meis testibus, aut his defensoribus credere. * Dixi iam antea, me non omnia istius, quae in hoc genere essent, enumeraturum: sed electurum ea, quae maxime excellerent. Accipite nunc aliud eius facinus nobile, & multis locis saepe commemoratum, & eiusmodi, ut in vno omnia maleficia inesse videantur; attendite enim diligenter: inuenietis id facinus natum à cupiditate, auctum per stuprum, crudelitate perfectum atque conclusum. * Sternius est, is qui vobis asidet, Thermanus, antea multis propter summam virtutem, summamque nobilitatem; nunc propter summam calamitatem atque istius insignem iniuriam omnibus notus. huius hospitio Verres cum esset usus, & cum apud eum non modo Thermis saepe numero fuisset, sed etiam habitasset, domo eius omnia abstulit, quae pauld magis animum cuiuspiam aut oculos possent commouere. Etenim

nim Sthenius ab adoleſcētia paulo ſtudioſius hac cō-
 pararat, ſuppelleſtilem ex are elegantiōrē, & Delia-
 cam, & Corinthiam, tabulas pictās, etiam argenti
 benefacti, prout Thermitani hominis facultates fe-
 rebant, ſatis: quae, cum eſſet in Aſia Adoleſcens, ſtu-
 dioſe, vt dixi, comparabat, non tam ſuae delectatio-
 nis cauſſa, quam ad inuitationes aduentusquē no-
 ſtrorum hominum, ſuorum amicorum atque hoſpi-
 tum. * Quae poſteaquam iſte omnia abſtulit, aliaro,
 gando, alia poſcendo, alia ſumēdo, ferebat Sthenius
 vt poterat. angebatur tamen animi dolore neceſſa-
 rio: quod domum eius exornatam atque inſtructam,
 fere iam iſte reddiderat nudam, atque inarem, ve-
 runtamen dolorem ſuum nemini impertiebat: Prae-
 toris iniurias tacitē, hoſpitis placidē ferendas arbi-
 trabatur. * Interea cupiditate iſte illa ſua nota, atq;
 apud omnes peruulgata, cū ſigna quaedam pulcher-
 rima atque antiquiſſima Thermis in publico poſita
 vidiffet, adamauit: à Sthenio petere cōepit, vt ad eā
 tollenda operam ſuam profiteretur, ſeq; adiunaret.
 Sthenius verò non ſolum negauit, ſed etiam oſten-
 dit id fieri nullo modo poſſe, vt ſigna antiquiſſima,
 monumenta P. Africani, ex oppido Thermitanorum
 incolū illa ciuitate, imperioquē Populi Rom. tol-
 lerētur. * Etenim vt ſimul P. Africani quoque huma-
 nitatem cognoſcatis, oppidum Himeram Cartha-
 ginenſes quondam ceperant, quod fuerat in primis
 Siciliae clarum & ornatum: Scipio, qui hoc dignum
 Populo Rom. arbitraretur, bello conſecto ſocios ſua
 per noſtram victoriam recuperare: Siculis omnibus

LIBER IV.

Carthagine capta, quae potuit, restituenda curauit:
 Himera deleta, quos ciues belli calamitas reliquos
 fecerat, in sese Therms collocarunt in eiusdem agri
 finibus, neque longè ab oppido antiquo. hi se patrum
 fortunam ac dignitatem recuperare arbitraban-
 tur, cum illa maiorum ornamenta in eorum oppi-
 do collocabantur: erant signa ex ere complura, in 87
 his mira pulchritudine ipsa Himera in muliebrem
 figuram habitumque formata, ex oppidi nomine, &
 fluminis. erat etiam Stefichori poeta statua, senilis,
 incurua, cum libro, summo, ut putant, artificio fa-
 cta ab eo quibus fuit Himera: sed est, & fuit tota in
 Gracia summo propter ingenium honore & no-
 mine. Hec iste ad insaniam concupierat. Et-
 iam quid penè praterij, Capella quadam. ea qui-
 dem mirè, ut etiam nos qui rudes harum rerum su-
 mus, intelligere possumus, scitè facta & venustè.
 Hac & alia Scipio non negligenter abiecerat, ut
 homo intelligens Verres auferre posset: sed Thermi-
 tanis restituerat, non quo ipse hortos, aut suburba-
 num, aut locum omnino, ubi ea poneret, nullum ha-
 beret: sed quod si domū abstulisset, nō diu Scipionis
 appellarentur, sed eorum, ad quoscunq; ipsius mor-
 te venisset. nunc his locis posita sunt, ut mihi semper
 Scipionis fore videantur, itaque dicantur. * Hæc cū 88
 iste posceret, agereturque ea res in Senatu, Sthe-
 nius vehementissimè restitit: multaque, ut in pri-
 mis Siculorum in dicendo copiosus est, commemorauit:
 urbem relinquere Thermitanos esse honestius,
 quam pati solli ex urbe monumenta maiorum, spo-
 lia

lia hostium, beneficia clarissimi viri, iudicia societatis Populi Rom. atque amicitia. Commoti animi sunt omnium, repertus est nemo, quin mori diceret sarius esse. Itaque hoc oppidum Verres inuenit propè solum in orbe terrarum, vnde nihil eiusmodi rerum de publico per vim, nihil occultè, nihil imperio, nihil gratia, nihil pretio posset auferre. Veruntamen hasce eius cupiditates exponam alio loco: nunc ad Sthenium reuertar. * Itaque iste vehementer Sthenio insensus, hospitium ei renunciat: domo eius emigrat, atque adeo exit, nam iam ante migrat. eum autem inimicissimi Sthenij domum suam statim inuitant, vt animum eius in Sthenium inflammarent, ementiendo aliquid, & criminando. Hi autem erant inimici, Agathinus homo nobilis, & Dorotheus, qui habebat in matrimonio Callidamam Agatheni eius filiam, de qua iste audierat. itaque ad generum Agathini migrare maluit. Vna nox intercesserat, cum iste Dorotheum sic diligebat, vt diceres omnia inter eos esse communia: Agathinum ita obseruabat, vt aliquem affinem ac propinquum, contemnere etiam signum illud Himeræ iam videbatur, quod eum multo magis figura & lineamenta hospiti & delectabant. * Itaque hortari homines cepit, vt aliquid Sthenio periculi crearent, criminisq; confingerent. dicebant se illi nihil habere, quod dicerent. tum iste his aperte ostendit, & confirmauit, eos, in Sthenium quicquid vellent dicerent, simulatq; ad se detulissent, probaturos. Ita illi non procrastinant: Stenium statim

LIBER IV.

rim educunt, aiunt ab eo litteras publicas esse cor-
 ruptas. Stenius postulat, vt secum sui ciues agat, de
 literis publicis corruptis, eiusque rei legibus Thermita-
 norum actio sit: cum Sen. P. R. Thermitanis, quod
 semper in amicitia fideq; mansissent, vrbe, agros, le-
 gesq; suas reddidisset, Publiusq; Rupilius postea le-
 ges ita Siculis ex S. C. de decem Legatorum senten-
 tia dedisset, vt ciues inter se legibus suis agerent, i-
 demq; hoc habuerit Verres ipse in edicto, vt de his
 omnibus causis se ad leges reuiceret. *Iste homo om-
 nium equissimus, atque a cupiditate omni remo-
 tissimus, se cogniturum esse confirmat: paratum ad
 causam dicendam venire hora octaua iubet. non
 erat obscurum quid homo improbus ac nefarius
 cogitaret. neque enim ipse satis occultarat, nec
 mulier tacere poterat. intellectum est id istum
 agere, vt cum Sthenium sine vilo argumento
 ac sine teste damnasset: tum homo nefarius de
 homine nobili atque id atatus suoque hospite, virgis
 supplicium crudelissimè sumeret: quod cū esset per-
 spicuum, de amicorum hospitumq; suorum senten-
 tia, Thermus Sthenius Romam profugit: hyemi
 fluctibusq; sese committere maluit, quam non-
 istam communem Siculorum tempestatem, calami-
 tatemque vitare. *Iste homo certus & diligens ad ho-
 ram octauam praesto est: Sthenium citari iubet, quem
 postea quā videt non adesse, dolore ardere, atq; ira-
 cundia furete cepit: Venerio in domum Sthenij
 mittere: equites circum agros eius villasq; dimit-
 tere: itaque cum expectat quidnam sibi certi affe-
 rat,

T

RATUR,

IN VERREM

ratur, ante horam tertiam noctis de foro nō discessit. Postridie mane descendit, Agatinum ad sese vocat, iubet eum de literis publicis in absentē Sthenium dicere. erat eiusmodi causa, ut ille ne sine aduersario quidem apud inimicum iudicem reperire
93 posset, quid diceret. & itaque tatum verbo posuit, Sacerdote Pratore, Sthenium literas publicas corrupisse. Vix illa hoc dixerat, cum iste pronuntiat Sthenium literas publicas corrupisse videri. & hac prater ea addidit homo Venerius nouo modo, nullo exemplo, eam rem HS. quingentes Veneri Erycina de Sthenij bonis exacturum: bonaq; eius statim cepit vndera. & vendidisset, si tantulum
94 mora fuisset, quo minus ei pecunia illo numeraretur. *posteaquam numerata est, cōtentus hac iniquitate nō fuit, palā de sella ac tribunali pronuntiat, si quis absentem Sthenium rei capitalis reum facere vellet, sese eius nomen recepturum, & simul ut ad causam accederet, nomenq; deferret, Agatinum nouum affinem atq; hospitem cepit hortari. tum ille clarē, omnibus audientibus sese id non esse facturum, neq; se vsque eo Sthenio esse inimicum, ut eum rei capitalis affinem a se diceret. Hic tum repente Pacilius quidam homo egens & leuis accedit: ait, si liceret, nomen absentis deferre se velle. Iste vero, & licere, & se recepturum. Itaque defortur, edicit statim ut Calend. Decembr. adsit Sthenius Syracusis. *Hic, qui Romam venisset, satisq; feliciter anni iam aduerso tempore nauigasset, omniaq; habuisset aq;iora & placabiliora quam a-

1174176

LIBER IV.

vinum Pratoris atq; hospitii, rem ad amicos suos
 detulit, quæ ut erant acerba, atq; indigna, sic vide-
 bantur in omnibus. Itaq; in Senatu continuo Cn. Læ-
 tulius & Lucullus COSS. faciunt mentionem, pla-
 cere statui, si Patribus C. videretur, ne absentes
 homines in provincijs rei fierent rerum capitalium:
 Causam Sthenij totam, & istius crudelitatem &
 iniquitatem Senatui docent. aderat in senatu
 Verres, pater istius, & stens vnumquemque Sena-
 torem rogabat, ut filio suo parceret, neque tamen
 multum proficiebat. erat enim summa voluntas
 Senatui. Itaq; sententia dicebantur, cum Sthenius
 absens reus factus esset, de absente iudicium nullum
 fieri placere: & si quod esset factum, id ratum esse
 non placere. * eo die transigi nihil potuit, quod & id
 temporis erat, & ille pater istius inuenerat homi-
 nes qui dicendo tempus consumerent. Postea senex
 Verres defensores atque hospites omnes Sthenij
 cõuenit: rogat eos atq; orat, ne oppugnent filiũ suũ
 de Sthenione laborent: confirmat his, curaturũ
 se esse, ne quid ei per filium suũ noceretur. se homi-
 nes certos eius rei causã in Siciliam & terra &
 mari missurum: & erat spatium dierum ferè tri-
 ginta ante Cal. Decembriũ, quo iste, ut Syracusis
 Sthenius adesset, edixerat. * Commouentur amici
 Sthenij: sperant fore, ut patris litteris nuncijsq; fi-
 lius ab incepto favore reuocetur: in Senatu postea
 causã non agitur. Veniunt ad istum domestici nũ-
 cij, litterasq; à patre asserunt ante Cal. Decem-
 briũ, cum isti etiam tum de Sthenio integra nota

IN VERREM

res esset: eodemque ei tempore de eadem re litteræ complures à multis eius amicis ac necessarijs afferuntur. Hic iste, qui præ cupiditate, neque officij sui, neque periculi, neque pietatis, neque humanitatis rationem habuisset unquam: neque in eo quod monebatur, auctoritatem patris, nec in eo, quod rogabatur, voluntatem anteponendam putavit libidini suæ. *manè Calend. Decembris, ut dixerat, 98 Sthenium citari iubet. Si abs te istam rem parens tum al: cuius amici rogatu, benignitate, aut ambitione inductus petisset, gravissima tamen apud te voluntas patris esse debuisset: cum verò abs te tui capitis causa peteret, hominesq; certos domo misisset, hisq; eo tempore ad te venissent, cum tibi in integro tota res esset, ne tunc quidem te potuit si non pietatis, at salutis tuæ ratio ad officium sanitatemq; redacere: Citat reum: non respondet. citat accusatorem (attendite quæso, videte quantum operè istius amentia fortuna ipsa aduersata sit: & simul videte quis Sthenij causam casus adiuerit) citatus accusator M. Pacilius nescio quo casu non respondit, 99 non affuit. * si præsens Sthenius reus esset factus, si manifesto in maleficio teneretur, tamen cum accusator non adesset, Sthenium condemnari non oporteret: etenim si posset reus absente accusatore damnari, non ego à Vibone in Veltinam parvulo nauigio inter fugiuorum, ac prodonum, ac tuatela venissem. quo tempore omnis illa mea festinatio fuit, cum periculo capitis, ob eam causam ne tu ex reis eximerere, si ego non affuissem ad diem. Quod igitur

et At

LIBER IV.

erat in tuo iudicio optatissimum, me cum citatus
 essem, non adesse, cur Sthenio non purasti prodesse
 oportere, cum eius accusator non affuisset? Itaque
 fecit ut exitus principio similinus reperiretur, qui
 absentem reum fecerat, cum absente accusatore
 condemnat. & nunciabatur illi primis illis temporibus
 id quod pater quoque ad eum pluribus verbis scrip-
 serat, agitatam rem esse in Senatu, etiā in concio-
 ne Tribunum Pl. de causa Sthenij M. Palicanum
 esse questum: postremo me ipsum apud collegium
 hoc Tribunorum Pl. cum eorum omnium edictio
 non liceret quenquam Romae esse, qui rei capitalis
 condemnatus esset, egisse causam Sthenij: cum rem
 ita exposuissem, quem admodum nunc apud vos, do-
 curissem; hanc damnationem duci non oportere,
 Tribunos Pl. hoc statuisse, idque omnium senten-
 tia pronuntiatum esse, Non videri Sthenium impe-
 diri edicto, quo minus ei liceret Romae esse. * Cum
 hac ad istum afferrentur, immut aliquando, & cō-
 motus est: vertit stylū in tabulis suis, quo facto cau-
 sam omnem evertit suam: nihil enim sibi reliqui fe-
 cit, quod defendi aliqua ratione posset. Nam si ita
 defenderet, recipi nomen absentis licet, hoc fieri in
 provincia nulla lex vetat: mala & improba defen-
 sione, verum aliqua tamen uti videretur. postremo
 illo desperatissimo perfugio uti posset, se impruden-
 tem fecisse, existimasse id licere. Quamquam hac
 perditissima defensio est, tamen aliquid dici videretur.
 tollit ex tabulis id quod erat, & facit coram
 delatum esse. Hic videte in quot laqueos se induer-
 it,

102 rit, quorum ex nullo se vnquam expediret. * primū
 ipse in Sicilia sepe & palam de loco superiore dixe-
 rat, & in sermone multis demonstrarat, licere no-
 men recipere absentis: se exemplo fecisse id quod
 fecisset. Hac eum dictasse priore actione. & Sex.
 Pompeius Chlorus dixit, de cuius virtute antea cō-
 memorauit: & Cn. Pompeius Theodorus, homo Cn.
 Pompei clarissimi viri iudicio plurimum maxumque
 in rebus probatissimus, & omnium existimatione
 ornatissimus: & Possides Matro Solentinus, homo
 summa nobilitate, existimatione, virtute: & hac
 actione quam voletis multi dicent, & qui ex isto ip-
 103 so audierint, viri primarij nostrij ordinis, & alij qui
 interfuerint cum absentis nomen recipere tur. * de-
 inde Romæ cum res esset acta in Senatu, omnes istius
 amici in his etiam patres eius, hoc defendebant, li-
 cere fieri, sepe esse factum istum, quod fecisset, alio-
 rum exemplo institutoq; fecisse. dicit præterea,
 testimonium tota Sicilia, qua in communibus postu-
 latis ciuitatum omnium Consulibus edidit, rogare
 atq; orare patres conscriptos, vt stauerent ne ab-
 sentium nomina reciperentur. qua de re Cn. Lentulū
 patronum Siciliae, clarissimum adolescentem dice-
 re audistis: Siculos, cum se causam, qua pro his sibi
 in Senatu agenda esset, docerent, de Stbenij cala-
 mitate quæstos esse: propterea, hanc iniuriam, qua
 Stbenio facta esset, eos stauisse, vt quod dico postu-
 104 lare tur. * Quæ cum ita essent, tantæ amentia præ-
 ditus atq; audacia fuisti, vt in re tam clara, tam re-
 fecta, tam abs te ipso peruulgata, tabulas publicas

LIBER IV.

corrumpere auderes? At quemadmodum corrupisti?
 nonne ita, ut omnibus nobis tacentibus ipsa te tua
 tabula condemnare possent? quo so codicem circum-
 fer, ostende. videtisne totum hoc nomen, coram ubi
 facit delatum, esse in litura? Quid fuit istic antea
 scriptum? quod mendum ista litura correxit? quid
 à nobis, Iudices, expectatis argumenta huius crimi-
 nis? nihil dicimus: tabula sunt in medio, quae se
 corruptas atq; inter litas esse clamant. * ex istis etiã ¹⁰⁵
 tum rebus effugere te posse confidis? cum te nos non
 opinione dubia, sed tuis vestigijs persequamur, quae
 in tabulis publicis expressa ac recentia reliqui-
 sti. is mihi etiã Sthenium literas publicas corrup-
 pisse causa incognita iudicavit, qui defendere non
 potuerit se non ex ipsius Sthenij nomine literas
 publicas corrupisse. videte porro aliam demen-
 tiam: videte, ut dum expedire sese vult, induat. ¹⁰⁶
 * cognitorem adscribit Sthenio. Quem? cognatum
 aliquem, aut propinquum? non. Thermitanum
 aliquem honestum hominem ac nobilem? ne id qui-
 dem. At Siculum, in quo aliquis splendor dignitas-
 quae esset? minime. Quid igitur? ciuem Romanum.
 cui hoc probari potest? Cuius esset Sthenius ciuitatis
 suae nobilissimus, amplissima cognatione, plurimis
 amicitijs, cum praeterea tota Sicilia multum auto-
 ritate & gratia posset, inuenire neminem Sicu-
 lum poruit, qui pro se cognitor fieret? hoc probabi-
 lis? an ipse ciuem Romanum maluit? cedo cui Sicu-
 lo, cum is reus fieret, cuius Romanus cognitor factus
 vnquam sit. omnium Praetorum literas, qui an-

rē fuerunt, profer: explica: si vnum inueneris,
 ego hoc tibi quemadmodum in tabulis scriptum ha-
 bes, ita gestum esse concedam. * At credo Sthenius
 107 hoc sibi amplum esse putauit, eligere ē ciuium Ro-
 numero, ex amicorum atq; hospitum suorum co-
 pia, quem cognitorem daret. Quem delegit? quis
 in tabulis scriptus est? C. Claudius C. filius Palati-
 na. Non quero quis hic sit Claudius, quam splendī-
 dus, quā honestus, quā idoneus, propter cuius au-
 toritatem & dignitatem Sthenius, ab omnium Si-
 culorum consuetudine discederet, & ciuem Roma-
 num cognitorem daret. nihil horum quero: fortasse
 enim Sthenius non splendore hominis, sed familia-
 ritatem secutus est. quid si omnium mortaliū Sthe-
 nio nemo inimicitior, quam hic C. Claudius, tum
 semper, tam in his ipsi rebus, & temporibus fuit?
 si de literis corruptis contraheretur? si contra omni-
 ratione pugnavit? utrum potius pro Sthenio inimi-
 cum cognitorem esse factum, an te in Sthenii pericu-
 lum inimici eius nomine abusum esse credemus? * Ac
 108 ne quis forte dubitet, cuiusmodi totum sit nego-
 cium, tamen si iam dudum omnibus istius improbita-
 tem perspicuam esse confido, tamen paululum
 etiam attendite. Videtis illum sub crispo capillo, ni-
 grum? qui eo vultu nos intuetur, ut sibi ipse peracu-
 tus esse videatur? qui tabulas tenet? qui scribit? qui
 monet? qui proximus est? is est C. Claudius, qui in Si-
 cilia sequēter istius, interpret, confector negotio-
 rum, propē collega Timarchidi numerabatur, nunc
 obtinet eum locum, ut vix Apronio illi de familiari-
 tate

LIBER IV.

tate concedere videatur: & qui se non Timarchi-
 dis, sed ipsius Verris collegam & socium esse dice-
 bat. * dubitare etiamnum potestis, quin eum iste potis- 109
 simum ex omni numero delegerit, cui improbam
 personam imponeret, quem, & huic inimicissimum,
 & sibi amicum esse arbitraretur? Hic vos dubitatis,
 indices, tantam istius audaciam, tantam crude-
 litatem, tantam iniuriam vindicare? dubitatis ex-
 emplum iudicum illorum sequi, qui damnato Cn.
 Dolabellam ad damnationem Philodami Opuntij rescin-
 derunt? quod uero, non absens reus factus esset, quae res
 iniquissima & acerbissima est, sed cum ei legatio
 Romam à suis ciuibus esset data. Quod illi iudices
 multo in leniore causa statuerunt aequitatem secu-
 ti, vos id statuere in grauisima causa, praesertim
 aliorum auctoritate tam confirmatum, dubitabitis?
 * At quæ hominem C. Verres tanta, tam insigni iniuria 110
 affecisti? cuius absentis nomē recepisti? quem absen-
 tem non modo sine crimine, & sine teste, verum et-
 iam sine accusatore damnasti? quem hominem di-
 immortalis non dicam amicum tuum, quod apud
 hominem carissimum est: non hospitem, quod san-
 ctissimum est: nihil enim minus libenter de Stbenio
 commemoro: nihil aliud in eo quod reprehendi pos-
 sit, inuenio, nisi quod homo frugalissimus atq; inte-
 gerrimus te hominem plenum stupri, flagitij, sceleris,
 domum suam inuitauit: nisi quod qui C. Marij
 & Cn. Pompeij, C. Marcelli, L. Sisenna, tui defen-
 soris ceterorumq; virorum fortissimorum hospes fuisset
 atq; esset, ad eum numerum clarissimorum hominum
 tuum

- III tuum quoq; uomen adscripserit. * Quare de hospitio violato, & de isto tuo nefario scelere nihil queror. hoc dico, non his qui Sthenium norunt, hoc est nemini eorum qui in Sicilia fuerunt (nemo enim ignorat, quo hic in ciuitate sua splendore, qua apud omnes Siculos dignitate atq; existimatione sit) sed ut illi quoque, qui in ea provincia non fuerunt, intelligere possint, in quo homine rustatueris exemplum eiusmodi, quod tum propter iniquitatem rei, tum etiam propter hominis dignitatem acerbum omnibus atque intolerandam videretur. * estne Sthenius, qui omnes honores domi sua facillime cum adeptus esset. amplissime ac magnificenter gestus? qui oppidum non maximum maximis ex pecunia sua locis communibus, monumentisq; decorauit? cuius de meritis in Remp. Thermitanorum, Siculosq; vniuersos fuit aenata tabula fixa Thermis incuria? in qua publicè erat de huius beneficijs scriptum & incisum. qua tabula iam imperio tuo reuulsa, nunc iam metamen reportata est, ut omnes huius honores inter suos, & amplitudinem possent cognoscere. * Estne hic, quid apud Cn. Pompeium clarissimum virum cum accusatus esset, quod propter C. Marij familiaritatem & hospitium contra Remp. sensisse eum inimici & accusatores eius dicerent: quoddam magis inuidioso crimine, quam uero accerferetur: ut à Cn. Pompeio absolutus est, ut in eo ipso iudicio Pompeius hunc hospitio suo dignissimum si stauerit? ita porro laudatus defensusq; ab omnibus Siculis, ut eadem Pompeius non ab homi-

LIBER IV.

homine solum, sed etiam à provincia tota se huius
 absolute inire gratiam arbitraretur? postremò
 estne hic, qui & animum in Remp. habuit eiusmodi,
 & tantum auctoritate apud suos ciues potuit, ut per-
 ficeret in Sicilia solus ce. Prætor, quod non modo
 Siculus nemo, sed ne Sicilia quidem tota potuisset:
 ut ex oppido Thermitis nullum signum, nullam orna-
 mentum, nihil ex sacro, nihil de publico attinge-
 res? cum præsertim essent multa præclara, & tu om-
 nia concupiscas.* Denique nunc vide quid inter te 114
 cuius nomine apud Siculos dies festi agitantur,
 & præclara illa Verrea celebrantur: cui status Ro-
 mæ stant inaurata à communi Sicilia, quemadmo-
 dum in scriptum videmus, data. Vide, inquam, quid
 inter te & hunc Siculum, qui abs te patrono Sicilia
 condemnatus, interfuit. Hæc ciuitates ex Sicilia per-
 multo testimonio suo legationibusq. ad eam mis-
 sis publicè laudant: te omnium Siculorum patro-
 num vna Mamertina ciuitas sociæ furtorum ac
 flagitiorum tuorum publicè laudat, ita tamen nouo
 more, ut Legati laudent, Legatio laudet: ceteræ qui-
 dem ciuitates publicè litteris, Legationibus, testi-
 monijs accusant, queruntur, arguunt: si tu absolu-
 tus sis funditus euersas se esse arbitrantur.* Hoc de 115
 homine, ac de huius bonis etiam in Eryco monte
 monumentum tuorum flagitiorum crudelitatisque
 posuisti, in quo Sibeus Thermitani nomen adscrip-
 tum est. Vidi argentum Cupidinem cum lampade.
 quid tandem habuit argumenti aut rationis res,
 quam obrem in eo potissimum Sibeianum præmune-
 pone-

IN VERREM

- poneretur? virum hoc signum cupiditatis tue, an
 trophæum necessitudinis atque hospitij, an amoris
 indicium esse voluisti? Faciunt hoc homines, quos in
 summa nequitia non solum libido & voluptas, verum
 etiam ipsius nequitie fama delectat, ut multi in lo-
 cis notas ac vestigia scelerum suorum relinqui ve-
 lint. * ardebat amore illius hospitæ, propter quâ hos-
 pitij iura violarat. hoc non solum scirtum, verum
 etiam commemorari semper volebat itaque ex illa
 ipsa re, quam accusante Agathino gesserat, Veneri
 potissimum deberi pramium statuit, quæ illam to-
 tam accusationem iudiciumq; conflatat. Putarem
 te gratum in deos, si hoc donum Veneri non de Sthe-
 nij bonis dedisses, sed de tuis: quod facere debuisti,
 116
 preseriim cum tibi illo ipso anno à Chelidone ve-
 nisset hereditas. * Hic ego si hanc causam non om-
 nium Siculorum rogare ceperem: si hoc à me mu-
 neris nõ vniuersa prouincia poposcisset: si me animus
 atq; amor in remp. existimatioq; offensa nostri ordi-
 nis ac iudiciorum non hoc facere coegisset, atq; hac
 vna causa fuisset, quod amicum, atque hospitem
 meum Sthenium, quem ego in Quæstura mea singu-
 lariter dilexissem, de quo optime existimassem, quæ
 in prouincia existimationis meæ studiosissimum, cu-
 pidissimumq; cognossem, tam crudeliter, sceleratè,
 nefarieq; tractasset: tamen digna causa esset, cur
 inimicitias hominis improbissimi suscipere, ut hospi-
 117
 tis salutem fortunamq; defenderem. * fecerunt hoc mul-
 ti apud maiores nostros: fecit etiam nuper homo cla-
 rissimus Cn. Domitius, qui M. Syllanum Consula-
 rem

LIBER IV.

rem virum accusavit propter Egritomari transal-
pini hospitis iniurias. putarem me idoneum, qui ex-
emplū sequerer humanitatis atq; officij, proponerē-
quē spem meis hospitibus ac necessarijs, quo tutiorem
vitam sese meo presidio victuros esse arbitrantur,
cum verò in communibus iniurijs totius provincia
Stbenij quoque causa contineatur, nulliq; vno tē-
pore à me hospites atque amici publicè; priuatimq;
defendantur: profectò vereri non debeo, ne quis hoc
quod facio, non existimet summi officij ratione im-
pulsus coactumque suscepisse. Atque ut aliquan-
do de rebus ab isto cognitis, iudicatisque, & de iu-
dicijs datis dicere desistamus. & quoniam facta
istius in his generibus in finita sunt, nos modū aliqūē
& finem orationi nostrae criminibusque faciamus:
pauca ex alijs generibus sumemus. * Audistis ob ius ¹¹⁹
dicendum Q. Varium dicere procuratores suos isti
centum & viginti millia nummum dedisse: memi-
nistis Q. Varij testimonium, remque hanc totam
C. Sacerdotis hominis ornatissimi testimonio com-
probari: scitis Cn. Sertium, M. Modium Equites
Romanos, sexcentos præter ea ciues Rom. multosq;
Siculos dixisse, isti pecuniam ob ius dicendum dedisse.
de quo crimine quid ego disputem, cum totum po-
situm sit in testibus? quid porro argumenter, qua de
re dubitare nemo possit? an hoc dubitabit quisquam
omnium, quin is venalem in Sicilia iurisdictionem
habuerit, qui Roma totum edictum atque omnia
decreta vendiderit? & quin ab Siculis obdecreta
interponenda pecuniam acceperit, qui M. Octavium

Liqu-

- 120 Ligurem ob ius dicendum poposcerit? * Quod enim prater ea genus pecunia cogenda praterijt, quod non ab omnibus alijs prateritum, excogitavit? equares apud ciuitates Siculas expetitur, in qua aut honos aliquis sit, aut potestas, aut procuratio, quin eam rem tu ad tuum quasi nundinationemque hominum traduxeris? Dicta sunt priore actione, & priuatim, & publice testimonia: Legati Centuripini, Halefni, Catinenses, Panormitanique dixerunt, multarum prater ea ciuitatum. Iam vero priuatim plurimi, quorum ex testimonijs cognoscere potuissus, tota Sicilia per triennium neminem vlla in ciuitate Senatorem factum esse gratis: neminem, vt leges eorum sunt suffragijs: neminem nisi istius imperio, aut literis: atque in his omnibus Senatoribus cooptandis, non modo suffragia nulla fuisse, sed ne genera quidem spectata esse, ex quibus in eum ordinem cooptari liceret: neque census, neque aetatis, neque cetera Siculorum iura valuisse. *
- 121 quicumque Senator voluerit fieri, quamuis puer, quamuis indignus, quamuis ex eo loco ex quo non liceret, si is precio apud istum fieret idoneus vt vinceret, factum esse semper, non modo Siculorum nihil in hac re valuisse leges, sed ne ab Senatu quidem populoque Rom. datas. Quas enim leges socijs amicisque, datis, qui habet imperium a Populo Romano, auctoritatem legum dandarum a Senatu, hec debent & Populi Rom. & Senatus existimari. * Halefni pro multis & magnis suis maiorumque suorum in Reip. nostram meritis atque beneficijs, suo iure nuper L.

LIBER IV.

Licinio, Q. Mutio Coss. cum haberent inter se controuersias de Senatu cooptando, leges ab Senatu nostro petierunt. decreuit Senatus honorifico S. C. ut his C. Claudius adhibitis Appij filius Pulcher Praetor de Senatu cooptando leges cōscriberet. C. Claudius adhibitis omnibus Marcellis, qui tum erant, de eorū sententia leges Halesinis dedit. in quibus multa sanxit de etate hominum, ne quis minor triginta annis natus de quaestu, quem qui fecisset, ne legeretur: de censu, de ceteris rebus. quae omnia ante istum Praetorem, & nostrorum magistratum auctoritate, & Halesinorum summa voluntate ualuerunt. ab isto & praeco qui uoluit, istum ordinem precio mercatus est: & pueri annorum senam septenūque denum sennatorum nomen uindictati sunt: & quod Halesini antiquissimi & fidelissimi socij atq; amici Romae impetrarant, ut apud se ne suffragijs quidem fieri liceret, id precio ut fieri posset, effecit. *Agrigentini de Senatu cooptando Scipionis leges¹²³ antiquas habēt, in quibus & eadem illa sancta sunt, & hoc amplius. cum Agrigentinorum duo genera sint, unum veterem, alterum colonorum, quos T. Manlius Praetor ex S. C. de oppidis Siculorum deduxit Agrigentum, cautum est in Scipionis legibus, ne plures essent ex colonorum numero, quam ex uetere Agrigentinorum. Iste qui omnia iura precio exaquaasset, omniumque rerum delectum atque discrimen pecunia sustulisset: non modo illa, quae erant aetatis, ordinis, quaestusque permiscuit: sed etiam in his duobus generibus, consuetum uonorum ueterumque

de-

- 124 delectum ordinemque turbavit. * Nam cum esset ex veterum numero quidam Senator demortuus, & cum ex viroq; genere par numerus reliquis esset, veterem cooptari necesse erat legibus, ut his amplius numerus esset. Quæ cum ita se res haberet, tamen ad istum venerunt emptum locum illum Senatorium non solum veteres, sed etiam noui: fit ut pretio nouus vincat, literasq; à Pratore afferat. Agrigentini ad istum Legatos mittunt, qui eum leges doceant, consuetudinemq; omnium annorum demonstrant, ut iste intelligeret, eum se illum locum vendidisse, cui ne commercium quidem esse oporteret. quorum oratione iste, cum precium iam accepisset, ne tantulum quidem commotus est. * Idem fecit Heraclea. nam eo quoq; colonos P. Rupilius deduxit, legesque similes de cooptando Senatu ac de numero veterum, ac nouorum dedit. Ibi non solum iste, ut apud cæteros, pecuniam accepit, sed etiam genera veterum ac nouorum, numerumq; permisit. Nolite expectare dum omnes obeam oratione mea ciuitates: hoc vno complector crimine omnia: neminem isto Pratore Senatorem fieri potuisse, nisi qui isti pecuniam dedisset. * Hoc idem transfero in magistratus, curaciones, sacerdotia: quibus in rebus non solum hominum iura, sed etiam deorum religiones immortalium omnes repudiavit. Syracusis lex est de religione, quæ in annos singulos Iouis Sacerdotem sortito cupi iubeat: quod apud illos amplissimum sacerdotium putatur. * cum suffragijs tres ex tribus generibus creati sunt, res reuocatur ad sortem. Perfecerat

LIBER IV.

fecerat iste imperio, ut pro suffragio Theomnaſtus familiaris ſuus in tribus illis renunciaretur. in sorte cui imperare non poterat, expectabant homines quidnam acturus eſſet. homo id quod erat facillimum, primo vetat ſortiri : iubet extra ſortem Theomnaſtum renunciari. negant id Syracuſani per religiones ſacrorum vlllo modo fieri poſſe: ſas denique negant eſſe. iubet ille ſibi legem legi, recitatur: in qua ſcriptum erat, ut quot eſſent renunciati, tot in hydriam ſortes conijcerentur: cuius nomen exiſſet, ut is haberet ſacerdotium. homo ingenioſus & peracutus, Optime, inquit. nempe ſcriptum ita eſt, quot renunciati erunt, quot ergo ſunt renunciati? reſponſum, tres. Nunquid igitur oportet, niſi tres ſortes conijci? vnam educi? nihil. conijci iubet tres, in quibus omnibus ſcriptum eſſet nomen Theomnaſti. fit clamor maximus, cum id vniuerſis indignum atque nefarium videretur. Ita Iouis illud ſacerdotium ampliſſimum per hanc rationem Theomnaſto datur. * Cephale di menſis eſt certus, quo menſe ſacerdotem maximum creari oporteat. Erat eius honoris cupidus Arthemio quidam, Climachias cognomine, homo ſanè locuples, & domi nobilis: ſed is fieri nullo modo poterat, ſi Herodotus quidam ad eſſet, ei locus ille atque bonos in illum annum ita deberi putabatur, ut ne Climachias quidè contradiceret. res ad iſtum deſertur, & iſtus more deceditur. toreumata ſanè nota ac precioſa auferuntur. Herodotus Roma erat: ſatis putabat ſe ad comitia tempore venturum, ſi pridie veniſſet. iſte ne aut alio

in mense ac fas erat, comitia haberentur: aut Herodotus presentem honorem adimeretur, id quod iste non laborabat, Climachias minimè volebat, excogitat, dixi iam dudum, non est homo acutior quisquam, nec fuit. excogitat, inquam, quemadmodum mense illo legitimo comitia haberentur, nec tamen Herodotus a desse posset. * Est consuetudo Siculorum ceterorumque Græcorum, quod suos dies mensesque, congruere volunt cum solis lunaque, ratione, ut nonnunquam si quid discrepet eximant unum aliquem diem, aut summum biduum, ex mense. quos illi ^{ἑταροειδῆς} dies nominant. item nonnunquam vno die longiorem mensem faciunt, aut biduo. Quia iste cum cognouisset, nouus astrologus, qui non tam celi rationem, quam calati argenti duceret, eximi iubet non diem ex mense, sed ex anno unum dimidiatumque mensem, hoc modo, ut quo die, verbi causa, esse oporteret Idus Ianuarias, eo die Calend. Martias proscriberet: itaque sit omnibus recusantibus, & implorantibus, dies is erat legitimus comitiarum habendis. eo modo sacerdos Climachias renunciatus est.

130 * Herodotus cum Roma reuertitur, dies, ut ipse putabat, quindecim ante comitia, offendit eum mensem comitiale comitiarum abhinc triginta diebus habitis. tunc Cephaleditani, de reuerunt intercalarium XLV. dies longum, ut reliqui menses in suam rationem reuenterentur. Hoc si Roma fieri posset, certe aliqua ratione expugnasset iste, ut dies XLV. inter binos ludos tollerentur, per quos solos iudicium fieri posset. * Iam verò Censores quemadmodum in Sicilia

Sici-

LIBER IV.

Sicilia isto Pratore creati sunt, opera precium est
 cognoscere. ille enim est magistratus apud Siculos,
 qui diligentissimè mandat à populo propter hanc
 causam, quod omnes Siculi ex censu quotannis
 tributum conferunt: in censu habendo potestas om-
 nis estimationis habenda, summaq; faciunda. Cen-
 sori permittitur. itaq; eum populus, cui maximam
 fidem suarum rerum habeat, maxima cura deli-
 git: & propter magnitudinem potestatis hic magi-
 stratus à populo summa ambitione contenditur.*

In eare nihil obscure facere voluit, nō in sortitione ¹³²
 fallere, neque dies de fastis eximere: nihil sanè va-
 fre nec malitiosè facere conatus est: sed ut studia
 cupiditatesq; honorum atque ambitiones ex om-
 nibus ciuitatibus tolleret, quæ res euertenda reip.
 causa solent, esse, ostendit sese in omnibus ciuita-
 tibus Censores esse facturum. * Tanto mercatu ¹³³
 Pratoris indicto, concurritur vndiq; ad istum Sy-
 racusas: flagrabat domus tota Pratoria studio ho-
 minum & cupiditate: nec mirum, omnibus comitijs
 tot ciuitatum vnâ in domum reuocatis, tantaque
 ambitione provincia totius in vno cubiculo inclusa.
 Exquisitis palam precijs & licitationibus factis de-
 scribebat Censores binos in singulas ciuitates. Ti-
 marchides, in suo labore, suisq; accessionibus huius ne-
 gocij atq; operis molestiam consequbatur, ut ad is-
 tum sine vlla sollicitudine summa pecunia referre-
 tur. Iam hic Timarchides quantam pecuniam fe-
 cerit, plane adhuc cognoscere non potuistis: verun-
 tamen priore actione, quam variè, quàm improbè

IN VERREM

- pradatus esset, multorum ex testimonijs cognouistis.
 134 * Sed ne miremini qua ratione is tantum apud istū
 libertus potuerit, exponam vobis breuiter, quid ho-
 minis sit: vt & istius nequitiam, qui illum secum ha-
 buerit, copraesertim numero ac loco, & calamitatē
 prouincie cognoscatis. In mulierum corruptelis, &
 in omni eiusmodi luxuria atque nequitia mirandū
 in modum reperiēbam hunc Timarchidem ad istius
 flagitiosas libidines, singularemq; nequitiam na-
 rum atque apium fuisse: inuestigare, adire, appel-
 lare, corrumpere, quiduis facere in eiusmodi re-
 bus, quamuis callidē, quamuis audacter, quamuis im-
 pudenter. eundem mira quādam excogitare gene-
 ra furandi. nam ipsum Verrem, tantum semper a-
 uaritia hīatē atque imminenti fuisse, ingenio & cog-
 itatione nulla: vt qui quid sua sponte faciebat, id
 quod vos Romē cognouistis, eripere potius, quā sal-
 135 lere videretur. * Hęc verō eius erat ars, & malitia
 miranda. quod acutissimē tota prouincia quid cui-
 que esset necesse, indagare, & odorari solebat: om-
 num inimicos diligenter cognoscere, colloqui, at-
 tētare. ex vtraq; parte causas. voluntates perspicere.
 facultates & copias: quibus opus esset, metū asserere.
 quibus expediret, spem ostendere. accusatorum: &
 qua dupliatorum qui quid erat, habebat in potestate:
 quod cuique negotij consilari volebat, nullo labore
 faciebat: istius omnia decreta, imperia, literas
 136 peritissimē & callidissimē venditabat. * Ac non solū
 erat aduinstre istius cupiditatū, verū etiā ipse sui
 meminera taque: non solum nummos si quis isti ex-
 cidē-

LIBER IV.

siderat, tollere solebat, ex quibus pecuniam maxi-
 mam fecit, sed etiam voluptatum flagitiorumq; i-
 stius ipse reliquias colligebat. Itaque in Sicilia non
 Athenionem, qui nullum oppidum cepit, sed Timar-
 chidem fugitiuum omnibus oppidis per triennium
 scitote regnasse: in Timarchidis potestate socio-
 rum Populi Romani antiquissimorum atque ami-
 cissimorum liberos, matres familias, bona, for-
 tunasque omnes fuisse. Is igitur, ut dico, Timar-
 chides in omnes ciuitates accepto precio Censores
 dimisit. comitia isto Pratore Censorum, ne simulandi
 quidem causa fuerunt. * Iam hoc impudentissimè.
 palam (licebat enim videlicet legibus) singulis ¹³⁷
 scribis denarj trecenti ad statuam Pratoris impe-
 rati sunt. Censores CXXX. facti sunt: pecuniam
 illam ob Censuram contra leges, clam dederunt: hac
 denarium XXXIX. millia palam saluis legibus con-
 tulerunt in statuam. Primum quod tantam pecu-
 niam? deinde quam obrem Censores ad statuam ti-
 bi conferebant? ordo aliquis Censorum est colle-
 gium? genus aliquod hominum? nam aut publice ci-
 uitates istos honores habent: aut generatim homi-
 nes, ut aratores, ut mercatores, ut nauicularij. Cē-
 sores quidem qui magis, quam Aediles? ob benefi-
 cium? ergo hoc fatebere, abs te hac petita esse: nam
 empta non audebis dicere. te eos magistratus ho-
 mimus beneficij, non Reip. causa permisisse. hoc
 autem cum tute fatebere, quisquam dubitabit, qui
 tu istam apud populos provincie istius inuidiam
 atque offensionem non ambitionis, neque beneficio-

rum collocandorum, sed pecunia concilianda causa
 138 susceperis? Itaque Censores fecerunt idem, quod
 in nostra Rep. solent ij, qui per largitionem ma-
 gistratus adepti sunt: dederunt operam, ut ita po-
 testatem gererent, ut illam lacunam rei fami-
 liaris explerent. Sic census habitus est te Pra-
 tore, ut eo censu nullius civitatis Resp. posset ad-
 ministrari, nam locupletissimi cuiusque census
 extenuarant, tenuissimi auxerant. Itaque in tri-
 butis imperandis tantum oneris plebi imponeba-
 tur, ut etiam si homines tacerent, res ipsa illum cen-
 sum repudiaret: id quod intelligi facillime re ipsa
 potest. nam L. Metellus, qui, posteaquam ego inqui-
 rendi causa in Siciliam veni, repente Letitij ad-
 ventu istius non modo amicus, verum etiam cog-
 natus factus est: is quod videbat istius censum sta-
 re nullo modo posse, cum censum observari iussit,
 qui viro fortissimo, atque innocentissimo Sex. Pe-
 duceo Praetore habitus esset. erant enim tum Cen-
 sores legibus facti, delecti à suis civitatibus: qui-
 bus, si quid commisissent, poenae legibus erant con-
 139 stituta. * Te autem Praetore, qui Censor, aut legem
 metuerit, qua non tenebatur, quoniam crea-
 tus lege non erat? aut animadversionem tuam,
 cum id quod abste emerat, vendidisset? Teneat
 iam sanè meos testes Metellus: cogat abios lauda-
 re, sicut in multis conatus est: modo hac faciat, qua
 fecit. Quis enim unquam tanta à quoquam contu-
 melia, quis tant à ignominia affectus est? Quinto
 quoque anno Sicilia tota censetur. erat censa Praetore
 Pedu-

peduceo, quibus
 censu a d. n. o. e.
 nem tuus, censu
 pro fibro creati pla
 obferari volent
 met si animo aq
 grane videtur, f
 voluntarium, alie
 salu quise in pro
 * Expectas etiam
 abrogasset, mino
 ea, qua in magist
 se esse. Neg, in d
 quam ego in Sici
 mis, nam & Her
 Strit as bona res
 papulo Drepano
 Letitius in Sicilia
 diebus Metellus
 fer. * Et quomiam
 Censores contum
 dum videtur ne
 late, quam in a
 gesti, vido exom
 dem, ad H. S. C
 testimonij a
 nec potest alter
 esse illa, qua neg
 factus? Quid a
 unquam istam po

LIBER IV.

Peduceo. quintus annus cum te Pratore incidisset, censa denuo est. postero anno L. Metellus mentionem tui census fieri vetat: Censores dicit de integro sibi creati placere: interea Peduceanum censum obserrari iubet. hoc si tuus inimicus tibi fecisset, tamen si animo a quo provincia tulisset, inimici iudiciū graue videretur. fecit amicus recens & cognatus voluntarius. aliter enim, si prouinciam retinere, si saluus ipse in prouincia vellet esse, facere non potuit.

*Expectas etiam quid hi iudicent? si tibi magistratū abrogasset, minore ignominia te affecisset, quam cū ea, quæ in magistratu gessisti, sustulit atq; irrita iussit esse. Neq; in hac re sola fuit eiusmodi: sed antequam ego in Sicilia veni, in maximis rebus ac plurimis, nam & Heractio Syracusano tuos illos palæstritas bona restituere iussit, & Epicrati Bidinos, & pupillo Drepanitano A. Claudium: & nisi mature Letilius in Siciliam venisset cū literis, minus XXX. diebus Metellus totam triennij Praturam rescidisset. * Et quoniam de ea pecunia quam tibi ad statū Censores contulerunt dixi: non mihi prætermittendum videtur ne illud quidem genus pecuniae conciliata, quam tu à ciuitatibus statuarum nomine cogessisti. video enim eius pecunia summam esse pergrandem, ad HS. CXX. millia. tantum conficitur ex testimonijs ac literis ciuitatum: & iste hoc cōcedit, nec potest aliter dicere. quare cuiusmodi putamus esse illa, quæ negat, cum hæc tam improba sunt, quæ fatetur? Quid enim vis constituit? onsumpta esse omnem istam pecuniā in statu facta esse: tamen

hoc ferendum nullo modo est, tantam ab socijs pecuniam auferri, vt omnibus in angiporis praedonis improbissimi statua ponantur, qua vix tuto transire posse videamur. Verum vbi tandem, aut in quibus status ista tanta pecunia consumpta est? cōsumetur, inquit, scilicet expectemus legitimum illud quinquennium: si hoc interuallo non consumpserit, tum deniq; nomen eius de re etundis pecunijs statuarum

142 nomine deferremus. * Reus est maximis plurimiq; criminibus in iudicium vocatus: HS. CXX. millia ex hoc vno genere capta videmus. si condemnatus eris, non opinor id ages, vt ista pecunia in quinquennio consumatur in status: sin absolutus eris, quis erit tam amēs, qui te ex tot tantisq; criminibus elapsum, post quinquennium statuarum nomine accersat? Ita si neq; adhuc consumpta ista pecunia est, & est perspicuum non consumptum iri: licet iam intelligamus inuentam esse rationem, quare: & isti HS. CXX. millia vno genere conciliari, & ceperit: & ceteri, si à vobis hoc erit comprobatum, quam volent, magnas hoc nomine pecunias capere possint: vt iam videamur non à pecunijs capiendis homines absterre, sed cū genera quadā pecuniarū capiendarum cōprobauerimus, honesta nomina turpissimis rebus imponere.

143 * Etenim / C Verres HS. CXX. millia populum, verbi gratia, Cem uripinum poposcisset, eamq; ab his pecuniam abstulisset: non opinor esset dubium, quin eum, si tum id planum fieret, condemnari necesse esset. Quid si eundem populum HS. CCC. millia poposcisset, eaque coegit, atq; abstulit? num idcir-

LIBER IV.

so absoluetur, quod adscriptum est, eam pecuniam
 datam statuarum nomine non opinor, nisi fortè id
 agimus, non ut magistratibus nostris morem accipi-
 endi, sed ut socijs causam dædi auferre videamur.
 Quod si quem status magno perè delectant, & si
 quis earum honore & gloria ducitur: is hæc tamen
 constituat necesse est: primum auerti pecuniam do-
 mum non placere: deinde ipsarum statuarum mo-
 dum quendam esse oportere: deinde illud certe,
 ab inuitis exigi non oportere. * Ac de auertenda pe-
 cunia, quæro abs te, virum ipsa ciuitates solita sint
 statuas tibi faciundas locare ei, cui possent optima
 cōditiōne locare? an aliquē curatorē præficere, qui
 statuis faciūdis præesset? an, cui tu imperasses adnu-
 merare pecuniā? Nā si per eos statua fiebat, a quibus
 tibi iste honos habebatur: audio, sin Timarchidi pe-
 cunia numeratur, desine quaso simulare te, cum in
 manifesto furto tenere, glorie studiosū ac moni-
 mētorū fuisse. Quid verò modum statuarum haberi
 nullum placet? at qui habeatur necesse est. * et enim
 sic considerare, Syracusana ciuitas (vt eam potissi-
 mum nennem) dedit ipsi statuam: est honos: & pa-
 tri, bella hæc pietatis, & quasi uosa simulatio. & si-
 lio: ferri hoc potest, hunc enim puerum non oderāt.
 verū quoties, & quot nominibus à Syracusanis sta-
 tuas, auferes? vt in foro statuerent, abstulisti: vt in
 curia, coegisti: vt pecuniam cōferrēt in eas statuas,
 quæ Romæ ponerentur imperasti: vt iudē darent ho-
 mines aratorū nomine, dederunt: vt iudē pro parte
 in commune Sicilia conferrent, etiam id contu-
 lerunt.

IN VERREM

lerunt. vna ciuitas cum tot nominibus pecuniam cō-
 tulerit, idemque hoc ciuitates cater e fecerint, non
 res ipsa vos admonet, vt paretis modum aliquem
 huic cupiditati consueti oportere? Quod si hoc vo-
 lūtate sua nulla ciuitas fecit: si omnes imperio, me-
 tu, vi, malo adducta tibi pecuniam statuarum no-
 mine contulerunt: per deos immortales nū cui du-
 bium esse poterit, quin etiam si quis statuerit acci-
 pere ad statuas, licere, idem tamen statuat eripere,
 146 certe nō licere? *Primum igitur in hāc rem testē to-
 tā Siciliā citabo: quā mihi vna voce statuarū nomi-
 ne magnam pecuniam per vim coactam esse demon-
 strat. nam legationes omnium ciuitatum in postu-
 latis communibus, quae serē omnia ex tuis iniurijs
 nata sunt, etiam hoc ediderunt, vt statuas ne cui,
 nisi cum is de prouincia decessisset, pollicerentur.
 Tot Praetores in Sicilia fuerunt: toties apud maio-
 res nostros Siculi Senatū adierunt: toties hac me-
 moria: tamen huiusce noui postulati genus atque
 147 principium tua Pratura attulit. *Quid enim tam
 nouum, non solum re, sed genere ipso postulandi
 nam cetera quae sunt in hysdem postulatis de iniu-
 rijs tuis, sunt noua: sed tamen non nouo modo postu-
 lantur. Rogant & orant Siculi Patres conscriptos
 vt nostri magistratus post hac decumas lege Hiero-
 nica vendant: tu primus contra vendideras, audio.
 Ne in cellam quod imperatur, astiment. hoc quoque
 propter tuos ternos denarios nunc primū postula-
 tur, sed genus istud postulandi non est nouum. Ne
 absentis nomen recipiatur. ext. St henij calamitate,

LIBER IV.

& tua natum est iniuria. Catera non colligam. sūt
 omnia Siculorum postulat a eiusmodi, vt crimina
 collecta in vnum te reum esse videantur. quae tamen
 omnia nouas iniurias habent, sed postulationum
 formulas vsitatas. *Hoc postulatam de statuis ridi-
 culū esse videatur ei qui rem sententiāq; non per-
 spu iat. postulant enim non vt ne cogantur statuere.
 quid igitur? vt ipsis ne liceat. quid est hoc? petis à
 me, quod in tua potestate est, vt id tibi facere ne li-
 ceat? pete potius ne quis te inuitum polliceri, aut
 facere cogat. nihil ergo, inquit. negabunt enim om-
 nes se coegisse. si me saluum esse vis, mihi impo-
 ne istam vim, vt omnino mihi non liceat polliceri.
 Ex tua Pratura primum nata est hac postulatio.
 quae cum vtuntur, hoc significant, atque adeo aper-
 te ostendunt, sese ad statuas pecuniam metu ac
 malo coactos, inuitissimos contulisse. *Quid si hoc nō
 dicant? tibi non necesse sit ipsi id confiteri? vide
 & perspice qua defensione sis vsurus: iam intelli-
 ges hoc tibi de statuis consistendum esse. mihi enim
 renunciatur, ita constitui à tuis patronis homini-
 bus ingeniosis causam tuam, & ita eos abs te in-
 stitui, & doceri: vt quisque ex prouincia Sicilia
 grauior homo atque honestior testimonium vehe-
 mentius dixerit, sicuti Siculi multi primarij vi-
 ri multa dixerūt, te statim hoc istis tuis defenso-
 ribus dicere, inimicus est, propterea quod ara-
 tor est. itaque vno genere opinor circumscribere
 habetis in animo genus hoc aratorum, quod eos
 in fensio animo atque inimico venisse dicatis, quia
 fue-

148

149

fuerit in decumis iste vehementior. Ergo aratores
 inimici, omnes aduersarij, nemo eorum est quin
 perisse te cupiat, omninò præclare te habes, cum
 is ordo, atque id genus hominum, quod optimum
 atque honestissimum est: à quo vno & summa Reip.
 & illa prouincia maximè continetur. tibi est
 inimicissimum. * Verum esto, alioloco de arato-
 rum animo, & iniurijs video: nunc quod mihi
 abs te datur, id accipio, eos tibi esse inimicissimos,
 nempe ita dicit, propter decumas. concedo. non
 quero iure an iniuria sint inimici. Quid ergo illa
 sibi statue equestres inaurata volunt, qua Populi
 Romani oculos animosq; maximè offendunt, prop-
 ter adem Vulcani? Nam scriptum, esse video, quan-
 dam ex his statuam aratores dedisse. si honoris caus-
 sa dederunt, inimici non sunt. credamus testibus:
 tum enim honori tuo nunc iam religioni sue consu-
 lunt. sin autem metu coacti dederunt, confiscare
 necesse est, te in prouincia pecuniam statuarum no-
 mine per vim ac metum coegisse. * vtrum tibi com-
 odum est, elige. Equidem libenter hoc iam crimen
 de statujs relinquam, vt mihi tu illud cõcedas, quod
 tibi honestissimum est, aratores tibi ad statuam ho-
 noris tui causa voluntate sua contulisse. da mihi
 hoc, iam tibi maximam partem defensionis præci-
 deris: non enim poteris aratores tibi iratos esse at-
 que inimicos dicere. O causam singularem, O des-
 fensionem miseram ac perditam, nolle hoc accipe-
 re reum ab accusatore, & eum reum, qui Prætor in
 Sicilia fuerit, aratores ei statuam sua voluntate
 statuis-

LIBER IV.

stituisse, aratores de eo bene existimare, amicos
 esse, saluum esse cupere. metuit, ne hoc vos existi-
 metis: obruitur enim aratorum testimonijs. * vrar eo ¹⁵²
 quod datur, certè ita vobis iudicandum est: eos
 qui isti inimicissimi sunt, vt ipse existimari vult,
 ad istius honores atque monumenta pecuniam non
 voluntate sua contulisse. atque vobis hoc tamē facili-
 me intelligi possit, quem voles eorum testium, quos
 produxero, qui in Sicilia testes sint, siue ciuem Rom.
 velis, siue Siculum, rogato: & eum qui tibi inimi-
 cissimus esse videbitur, qui se spoliatum à te dicit,
 ecquid suo nomine in tuam statuam contulerit? ne-
 minem reperies, qui reget: etenim omnes dederunt.
 * Quenquam igitur putas dubitaturum, quin is, quē ¹⁵³
 inimicissimum tibi esse oporteat, qui abs te grauissi-
 mas iniurias accepit, pecuniam statuae nomine de-
 dert, vt atque imperio adductus, non officio ac vo-
 luntate? & huius ego pecuniae, iudices, quae per mag-
 na est, impudentissimeq; coacta ab iniuitis, non ha-
 buit rationem, neq; habere potui, quantum ab ara-
 toribus, quantum ab negotiatoribus: qui Syracusis,
 qui Agrigenti, qui Panormi, qui Lilybei negotian-
 tur, esset coactum: quoniam intelligitur ipsius quoque
 confessione ab iniuitissimis coactam esse. * Venio nunc ¹⁵⁴
 ad ciuitates Sicilia, de quibus facillimè iudiciū fie-
 ri voluntatis potest. An etiam Siculi iniuiti contu-
 lerunt? non est probabile. Etenim sic C. Verrem Prae-
 turam in Sicilia gessisse constat, vt cum virisque
 satis facere non posset, & Siculis, & togatis, offi-
 cy potius in socios, quam ambitionis in ciues ra-
 tionem

IN VERREM

tionem duxerit. itaque eum non solum patronum
 istius insule, sed etiam Sotera in scriptum vidi Syra-
 cusi. Hoc quantum est: ita magnum, vt Latino vno
 verbo exprimi non possit. Is est nimirum Soter,
 qui salutem dedit. huius romine etiam dies festi
 agitantur, pulchra illa Verrea: non quasi Marcel-
 lea, sed pro Marcelleis, quae illi istius iussu sustule-
 runt: huius fornix in foro Syracusi est, in quo nudus
 filius stat: ipse autem ex equo nudatam ab se pro-
 uinciam prospicit: huius statuæ omnibus locis cre-
 ctæ sunt. quæ hoc demonstrare videntur propemo-
 dum non minus multas statuas istum posuisse Syra-
 cusi, quam abstulisse. huic etiam Roma videmus
 155 in basi statuarum maximis literis incisum, à com-
 muni Sicilia datas. Quamobrem, qui hoc probari
 potest cuiquam, tantos honores habitos esse ab inui-
 tis. Hic tibi etiã multo magis, quã ante in aratoribus
 videndum & considerandum est, quid velis:
 magna res est. virum tibi Siculos publicè priuatim-
 que amicos, an inimicos existimari vis? si inimicos,
 quid te futurum est? quo confugies? vbi nitere? mo-
 do aratorum honestissimorum hominum, & locu-
 pletissimorum maximum numerum abs te abalien-
 nasti. nunc de Siculis ciuitatibus quid ages? dices
 tibi Siculos esse amicos? qui poteris? qui, quod nul-
 lo in romine antea fecerunt, vt in eum publicè
 testimonium dicerent: cum præsertim ex ea provin-
 cia condemnati sint complures, qui ibi Prætores
 fuerunt, duo soli absoluti: huc conueniunt cum li-
 teris, veniunt cum mandatis, veniunt cum testi-

inonij publicis: si te publice laudarent, tamen
 id more potius suo, quam merito tuo facere vide-
 rentur: hi cum de tuis factis publice conquerantur,
 nonne hoc indicant, tantas esse iniurias, ut mul-
 to maluerint de suo more decedere, quam de tuis
 moribus nō dicere? *Constitendum est igitur tibi ne-
 cessario, Siculos inimicos esse: qui quidem & in te
 grauisima postulata Consulibus ediderūt, & me ut
 hanc causam salutisq; suae defensionem susciperem,
 obsecrarūt: qui cū à Pratore prohiberentur, à qua-
 tuor Quaestoribus impedirētur, omniū minas atq;
 omnia pericula pro salute sua leuia duxerūt: qui
 priore actione ita testimonia grauiter vehemēterq;
 dixerūt, ut Artemonem Centuripinum Legatum,
 & publice rōstem, Q. Hortensius accusatorem, non
 rōstem esse diceret. Etenim cum propter vir-
 tūtem & fidem cum Androne hominine honē-
 tissimo & certissimo, tum etiam propter eloquen-
 tiam Legatus à suis ciuibus electus est, ut pos-
 set multas istius, & varias iniurias quam apertissi-
 mē vobis plansimeq; explicare. Dixerunt Halesti-
 ni, Catinenses, Tynāritani, Ennenses, Herbitenses,
 Agrinenses, Netinenses, Sagestani, numerare om-
 nes non est necesse: scitis quā multi, & quam multa
 priore actione dixerunt. nunc & illi & reliqui di-
 cent. *Omnes deniq; hoc in hac causa intelligēt, hoc
 animo esse Siculos, ut si in istum animaduersum
 non sit, sibi relinquendus domos ac sedes suas, &
 ex Sicilia decedendum, atque adeo fugiendum
 esse arbitrentur. Hos homines tu persuadebis ad
 hono-

honeste quam
tam, & hoc diffi
tempis ratione
pe, quo gereret le
tor cen, huiusmodi
monumenta a huius
eam summa in pa
prestatio non fuisse
tai facta, a, huius
marty: nostrorum
Inventum esse pra
ere statuas non
nisi in foro manere
sue putabat. Hic
romitatus esse de
positam arbitrares
ro, & eadem de
Leontius miser a
in Gymnasio statu
Stracanis loquat
sanorum, sed & al
lum, ac prope totu
tudo, quantu
tum cum statua fu
quo locol celeberr
laentem, in primo
Nereus hoc tam
prio edictio, prob
fuit in terra Sicili
hic non eret, ne

honores atq; amplitudinem tuam pecunias maxi-
mas voluntate sua contulisse? credo qui te in tua ci-
uitate incolumem esse nollent, q; non immeta tua for-
ma ac nominis in suis ciuitatibus esse cupiebant. Res
declarauit, vt cupierint. iam dudum enim mihi
nimium tenuiter Sicularum erga te voluntatis ar-
gumenta colligere videor, verum si statuas voluerint
scribit statuere, an coacti sint, * de quo homine auditum
est vniquam, quod tibi accidit? vt eius in provincia
statua in locis publicis posita, partim etiam in edi-
bus sacris, per vim per vniuersam multitudinem
deijcerentur? tot homines in Asia nocentes, tot in
Africa, tot in Hispania, Gallia, Sardinia, tot in ipsa
Sicilia fuerunt: ecquo de homine hoc vniquam audi-
uimus? Nouum est, Iudices, in Siculis quidem, &
in omnibus Graecis monstri simile non crederem hoc
de statu, nisi iacentes, reuulsasq; vidissem: pro-
pterea quod omnes Graecos hic mos est, vt ho-
norem hominibus habitum in monumentis huiusmodi,
nonnulla religione deorum consecrari arbitrentur.
159 * itaq; cum Rhodij bellum illud propè soli superius
cum Mithridate Rege gesserint, omnesq; eius co-
pias, acerrimumq; eius impetum à manibus, litto-
ribus, classibusq; suis exceperint, cum & Regis ini-
mici praeter ceteros essent: statuam eius, qua erat
apud ipsos in celeberrimo vrbis loco, ne tum qui-
dem in ipsis vrbis periculis attigerunt. forsitan vix
conuenire videretur, quem ipsum hominem cupe-
rent euertere, eius effigiem simulacrumq; seruare.
sed tamen videbam, apud eos cum essem, & religio-
nem

LIBER IV.

nem esse quandam in his rebus à maioribus traditam, & hoc disputare: cum statua se eius habuisse temporis rationem, quo posita esset: cum homine verò, quo gereret bellum atq; hostis esset. Videtis igitur consuetudinem religionemq; Græcorum, quæ monimenta hostium in bello ipso soleat defendere. eam summa in pace Prætoris Populi Rom. statuis præsidio non fuisse. * Taurominitani, quorū est ciui-¹⁶⁰tas fœderata, homines quietissimi, qui maxime ab iniurijs nostrorum magistratuum remotissimi consueuerant esse præsidio fœderis, hi tamen istius euertere statuam non dubitarunt, qua ablata, basin tamen in foro manere voluerunt: quod grauius in istum fore putabant, si scirent hominis statuam eius à Taurominitanis esse deiectam, quam si nullam vnquam positam arbitrarentur. Tyndaritari deiecerūt in foro, & eadem de causa equum inanem reliquerunt. Leontini misera in ciuitate atq; inani, tamen istius in Gymnasio statua deiecta est. Nam quid ego de Syracusanis loquar, quod non est proprium Syracusanorum, sed & illorum commune, & conuentus illius, ac prope totius provincie? quanta illuc multitudo, quanta vis hominum conuenisse dicebatur, tum cum statua sunt illius deiecta atq; euerfa? at quo loco? celeberrimo ac religiosissimo, ante ipsum Iouem, in primo aditu vestibuloq; templi, quod nisi Metellus hoc tam grauius egisset, atq; illam rē imperio edictoq; prohibuisset, vestigium statuarum istius in tota Sicilia nullum esset relictū. * Atq; ego¹⁶¹ hoc non vereor, ne quid horum non modo impulsu

Verum omnino aduentu meo factum esse videatur.
 omnia ista antè facta sunt, non modo quàm ego Si-
 ciliam, verum etiam quàm iste Italiam attigit, dum
 ego in Sicilia sum, nulla statua deiecta est. postea quã
 illinc discessi, quæ sunt gesta, cognoscite. Centuripi-
 norum senatus decreuit populusq; iussit vt qua sta-
 tua C. Verris ipsius & patris, & filij essent, eas Qua-
 stores demoliendas locarent: dumq; ea demolitio
 fieret, Senatores XXX. non minus adessent. Videte
 grauitatem ciuitatis & dignitatem, neq; eas in vr-
 be sua statuas esse voluerunt, quas iniuri per vim at-
 que imperium dedissent: neq; eius hominis, in quem
 ipsi cum grauiſſimo testimonio, quod nunquam an-
 tea, Romam mandata Legatoſq; miſſissent, & id gra-
 uius esse putauerunt, si publico consilio, quam si per
 vim multitudinis factum videretur. *Cum hoc con-
 filio statuas Centuripini publicè sustulissent, audit
 Metellus, grauitè ferr: euocat ad se Centuripinum
 magistratum, & decem primos: nisi restituiſſent sta-
 tuas, vehementer ijs minantur, illi ad Senatū renū-
 ciant: statuas, quæ istius causæ nihil prodesſent, repo-
 nuntur. Decreta Centuripinorum, quæ de sta-
 tuis erant facta, non tolluntur. Hic ego aliud alijs
 concedo: Metello homini sapienti prorsus non pos-
 sum ignoscere, si quid stultè facit. Quid? ille hoc
 putabat Verri criminofum fore, si eius statua es-
 sent deiecta? quod saepe vento, aut aliquo casu ſie-
 ri solet, non erat in hoc neque crimen vllum, neq;
 reprehensio, ex quo igitur crimen atq; accusatio
 nascitur: ex hominum iudicio & voluntate. Ego, si

LIBER IV.

Metellus statuas reponere Centuripinos non cogisset, hæc dicerem. ¹⁶³ videte, Iudices, quantum & quam acerbum dolorem sociorum atque amicorum animis inusserint istius iniuria: cum Centuripinorum amicissima & fidelissima ciuitas, quæ tantis officijs cum Populo Rom. coniuncta est, vt non solum Remp. nostram, sed etiam in quouis homine priuato nomen ipsum Romanorum semper dilexerit: ea publico consilio atq; autoritate iudicari, C. Verris statuas esse in vrbe sua non oportere. recitariam decreta Centuripinorum, laudarem illam ciuitatem, id quod verissime posse commemorare decem millia ciuium Centuripinorum fortissimorum, fidelissimorumque sociorum: eos omnes statuisse monumentum istius in sua ciuitate nullum esse oportere. Hæc tum dicerem, si statuas Metellus non reponisset. ¹⁶⁴ velim quærere nunc ex ipso Metello, quidnam sua vi, & autoritate mihi ex hac oratione praeceperit. eadem opinor omnia conuenire. neq; enim si maxime statuae deiectione essent, eas ego vobis possem iacentes ostendere: hoc vno vterer, ciuitatem tam grauem statuas iudicasse C. Verris demoliendas, hoc mihi Metellus non eripuit: hoc etiam addidit, vt quærerer, si mihi videretur, tam iniquo iure socijs atque amicis imperari, vt ijs ne in suis quidem beneficijs libero iudicio vtiliteret: vt vos rogarem vt coniecturam faceretis, qualem in ijs rebus in me L. Metellum fuisse putaretis, in quibus rebus obesse mihi posset, cum in hæc re tam aperta cupiditate fuerit, in qua nihil ob-

IN VERREM

fuit. Sed ego Metello non irascor, neq; ei suam purgationem eripio, qua ille apud omnes vitur, ut nihil malitiose, neq; consulto fecisse videatur. *165 Igitur est ita perspicuum, ut negare non possis, nullam tibi statuatam voluntate cuiquam datam: nullam pecuniam statuarum nomine nisi vi expressa & coactam. quo quidem in crimine non illud solum intelligi volo, te ad statuas HS. CXX. millia coegisse: sed multo etiam illud magis, quod simul demonstratum est, quantum odium in te aratorum, quantum omnium Sicularum sit, & fuerit, in quo qua vestra defensio futura sit, coniectura assequi non queo. *166 Oportet Sicali togatorum enim caussa multa fieri. hi quidem acerrimi inimicissimi sunt. Inimicos habeo cives Rom. quod sociorum commoda ac iura defendi, ac socij in hostium numero se abs te habitos queruntur. Aratores inimici sunt propter accensas. Quid? qui agros immunes liberosque arant, cur oderunt? cur Halesini? cur Centuripini? cur Segestani? cur Halicyenses? quod genus hominum, quem numerum, quem ordinem proferre possis, quae te non oderint? siue civium Rom. siue Sicularum: ut etiam si causam, cur te oderint, non possim dicere. et amen illud dicendum putem: quem omnes mortales oderint, eum quoq; vobis odio esse oportere. *167 An hoc dicere audebis: vitrum de te aratores, vitrum denique Sicali vniuersi bene existiment, ad rem id non pertinere? neque tu hoc dicere audebis: neque, si cupies, licebit. eripiam tibi istam orationem contemnendorum Sicularum atque arato-

LIBER IV.

rum statuas illos equestres, quas tu pauld antè, quàm
ad urbem venires, poni inscribiq; iussisti, ut om-
nium inimicorum animos accusatorumq; tardares.

* Quis enim tibi molestus esset, aut quis appellare
168 auderet, cum videret statuas ab negotiatoribus, ab
aratoribus, à communi Sicilia? Quod est aliud in
illa provincia genus humanum? nullum, ergo ab vni-
uersa provincia generatimque à singulis eius parti-
bus non solum diligitur, sed etiam ornatur. Quis
hunc attingere audeat? Potes igitur dicere, nihil
tibi obesse oportere aratorum, negotiatorum, Sicu-
lorumq; omnium testimonia, cum eorum nomini-
bus in statuarum inscriptione positus omnem te spe-
rabas iniuriam atque infantiam tuam extingue-
re posse? an quorum autoritate tu statuas cobone-
stare tuas conatus es, eorum ego dignitate accu-
sationem meam comprobare non potero? nisi forte, 169
quod apud publicanos gratiosus fuisti, in eare spes
te aliqua consolatur. quæ gratia ne quid tibi
prodesse posset, ego mea diligentia perfeci: ut
etiam obesse deberet, tu tua sapientia curasti. Et
enim rem totam, iudices, breuiter cognoscite. In
scriptura Sicilia pro magistro est quidam L. Car-
pinatius, qui & sui questus causa, & fortasse quod
sociorum interesse arbitrabatur, bene penitus in
istius familiaritatem sese dedit, is cum Praetorem
circum omnia fora sectaretur, neq; ab eo vquam
discederet, in eam iam venerat familiaritatem cõ-
suetudinemq; in vendendis istius decretis, & iudi-
cys, transigendisq; negotijs, ut prope alter Timar-
chi-

- 170 chides numeraretur . * hoc erat etiam capitalior,
quod idem pecuniam ijs, qui ab isto aliquid mercabatur, feneratori dabat. ea autem feneratorio erat huiusmodi, iudices, ut etiam hic quaestus huic cederet. Nam quas pecunias ijs ferebat expensas quibus cum contrabebat: aut scribae istius, aut Timarchidi, aut etiam ipsi isti referebat acceptas . idem praeterea pecunias istius extraordinarias grandes suo nomine feneratoratur . * Hic primo Carpinatius antequam in istius tantam familiaritatem peruenisset, aliquoties ad socios literas de istius iniurijs miserat: Canuleius vero, qui in portu Syracusis operas dabat, furti quoque istius permulta nominatim ad socios perscripserat ea, quae sine portorio Syracusis erant exportata, portum autem scripturas eadem societas habebat. Itaque factum est, ut essent permulta, quae ex societatis literis dicere in istum ac proferre possemus . * Verum accidit, ut Carpinatius, qui iam cum isto summa consuetudine, praeterea re ac ratione communitus esset, crebras postea literas ad socios de istius summis officijs in rem communem beneficijque mitteret. Etenim tum istae omnia, quaecumque Carpinatius postulabat, facere ac decernere solebat: tam ille etiam plura scribebat ad socios: ut, si posset, quae antea scripserat, ea plane extingueret. Ad extremum vero, cum iste iam decederet, eiusmodi literas ad eos misit, ut huic frequentes obuiam prodirent, gratiasque agerent: facturos esse, si quid imperasset, studiosè pollicerentur. Itaque socij fecerunt, veterem institutum publicanorum: non quod istum vlla

LIBER IV.

honore dignum arbitrarentur, sed quod sua interesse
 putabant, se memores gratosq; existimari, gratias
 isti egerunt, Carpinatium saepe ad se de eius offi-
 cij literas misisse dixerunt. * Iste cum respondisset, 173
 ea se libenter fecisse, operasq; Carpinatij magno-
 pere laudasset: dat amico suo cuidam negotium, qui
 tum magister erat eius societatis, vt diligenter ca-
 ueret, atq; prospiceret, ne quid esset in literis socio-
 rum, quod contra suum caput atq; existimationem
 valere posset. Itaq; ille multitudine sociorum remo-
 ra, Decumanos conuocat, rem defert, statuunt illi
 atq; decernunt, vt halitera, quibus existimatio C.
 Verris laderetur, remouerentur: operasq; daretur,
 ne ea res C. Verris fraudi esse posset. * Si ostendo hoc 174
 decreuisse Decumanos: si planum facio hoc decre-
 to remotas esse literas: quid expectatis amplius?
 possum ne rem magis iudicatam afferre? magis re-
 um condemnatum in iudicium adducere? at que-
 rum iudicio condemnatum? nempe eorum, quos hi,
 qui seueriora iudicia desiderant, arbitrentur
 reos iudicare oportere, publicanorum iudicio:
 quos videlicet nunc populus Iudices posuit: de qui-
 bus, vt eos Iudices habeamus, legem ab homine non
 nostri generis, non ex Equestri loco profecto, sed no-
 bilissimo promulgatas videmus. * Decumani, hoc est 175
 principes, & quasi senatores publicanorum, remo-
 uendas de medio literas censuerunt. habeo ex his
 qui affuerunt, quos producarn homines honestissi-
 mos ac locupletissimos, istos principes Equestri or-
 dinis, quorum splendore vel maxime istius, qui le-

IN VERREM

gem promulgavit, oratio & causa nitatur. venient in medium, dicent quid statuerint: profecto si recte homines novi, non merentur: literas enim communes de medio remouere potuerunt: fidem suam & religionem remouere non possunt. Ergo Equites Romani te suo iudicio condemnari voluerunt. Vos nunc utrum illorum iudicium an voluntatem

176 sequi malitis, considerate. At vide, quid te amicorum tuorum studium, quid tuum consilium, quid sociorum voluntas adiuuet. dicam paulo amplius, neque enim iam vereor, ne quis hoc me magis accusatorie quam liberè dixisse arbitretur. Si istas literas non decreto Decumanorum magistri remouissent, tantum possem in te dicere, quantum in literis inuenissem. nunc decreto isto facto, literisq; remotis, tantum mihi licet dicere, quantum possum: tantum iudici suspicari, quantum velit. Dico te maximum pondus auri, argenti, eboris, purpurae, plurimam vestem Melitenensem, plurimam stragulam, multam Deliacam supellectilem, plurima vasa Corinthia, magnam numerum sumentium, vim mellis maximam Syracusis exportasse. his pro rebus, quod portorium non esset datum, literas ad socios misisse L. Canuleium, qui

177 in portu operas daret. Satisne magnum hoc crimen videtur? nullum opinor maius. quid defendit Hortensius? postulabit ut literas Canuley proferam? crimen huiusmodi nisi literis confirmetur, mane esse dicet? clamabo literas remotas esse de medio, decreto sociorum erepta mihi esse istius iudicia ac mementum a furtorum. Aut hoc contendant nunquam esse factum

LIBER IV.

factum: aut omnia tela excipiat necesse est. negas esse factū? placet mihi ista defensio. descendo: equae enim conditio, aequumque certamē proponitur. producā testes & producā plures eodem tempore: quoniam tum, cum actum est, vna fuerunt, nunc quoque vna sunt. cum interrogabuntur, obligentur non solum iuri iurandi atque existimationis periculo, sed etiam communi inter se conscientia. * si planum sit, ¹⁷⁸ hoc ita quemadmodum dico, esse factum: non poteris dicere, si ortensi, nihil in istis fuisse literis quod Verrem lederet. non modo id non dices: sed ne illud quidem tibi dicere licebit, tantum, quantum ego dicam non fuisse. Ergo hoc vestro consilio & gratia perfecistis: ut quemadmodum paulo ante dixi, & mihi summa facultas ad accusandum daretur, & iudicibus libera potestas ad credendum. * Quod ¹⁷⁹ cum ita sit, nihil fingam tamen: meminero me non sumpsisse quem accusarem, sed recepisse quos defenderem: vos ex me causam non à me prolatam, sed ad me delatam audire oportere: me Siculis satis esse facturū, si qua cognoui in Sicilia, quae a cepti ab his, diligenter exposuero. Po R. si nullius vim, nullius potentiam pertinuero: vobis, si facultatē verē atque honestē iudicandi, fide, & diligentia mea fecero: mihi in eo, si ne minimum quidem de eo circulo vita, quod mihi semper propositum fuit, accessero. * Quapropter nihil est, quod metuas, ne quid ¹⁸⁰ in te fingam: etiā quod latere habes. multa enim quae scio abs te esse commissa, quod aut nimium turpia, aut parum credibilia sunt, pratermittam. tantum

IN VERREM

agam de hoc toto nomine societatis, ut verum scire possitis. quarum, decretumne sit. cum id inuenero, quarum remotas sint literas. cum id quoque constabit, vos iam me tacito intelligetis. si illi, qui hoc istius causa decreuerunt, Equites Ro. nunc ydem in eum Iudices essent, istum sine dubio condemnarent, de quo literas eas, quae istius furti indicarent, & ad se misas, & suo decreto remotas scirent esse. Quem igitur ab ijs Equitibus Ro. qui istius causa cupiunt omnia, qui ab eo benignissime tractati sunt, condemnari necesse esset: is a vobis, Iudices, nullavi, aut ratione absolui potest.* Ac ne forte ea, quae re-

181 mota de medio, atque erepta vobis sunt, omnia ita condita fuisse, atque ita abditè latuisse videantur, ut hac diligentia, quam ego à me expectari maxime puto, nihil horum inuestigari, nihil assequi potueris. quae consilio aliquo, aut ratione inueniri potuerunt, inuenta sunt, Iudices: manifestis in rebus hominem iam teneri videbitis. Nam quod in publicanorum causis vel plurimum etatis meae versor, vehementer quae illum ordinem obseruo, satis commodè mihi videor eorum consuetudinem vsu, tractantem, cognouisse.* Itaque, ut hoc comperi, remotas esse literas societatis, habui rationem annorum, per quos iste in Sicilia fuisset: deinde quaesivi, quod erat inuentu facillimum, qui per eosdem annos magistri istius societatis fuissent. apud quos tabulae fuissent. sciebam enim hanc magistrorum, qui tabulas haberent, consuetudinem esse: ut cum tabulas nouo magistro traderent, exempla lite-

182

LIBER. IV.

literarum ipsi habere non nollent . Itaque ad L. Vibium Equitem Ro. virum primarium , quem re-
periebam magistrum fuisse eo ipso anno, qui mihi
maximè quærendus erat, primum veni. sanè homi-
ni præter opinionem improviso incidi. scrutatus
sum qua potui, & quasi omnia: inveni duos solos
libellos ab L. Canuleio missos socijs ex portu Syra-
cusis, in quibus erat ratio scripta mensium complu-
rium, verum exportatarum istius nomine sine porto-
rio. itaq; obsignavit latim. * erant ex eo genere, quod 183
ego maxime genus ex sociorum literis reperire cu-
piebam, verum tantum inveni, ludices , quod apud
vos quasi exempli causa proferre possem: sed tamen
quid quid erit in his libellis, quantumcunq; vi-
debitur esse, hoc quidem certè manifestum erit: de
cæteris ex hoc coniecturam facere debebitis . Reci-
ta mihi, quæso hunc primum libellum: deinde illum
alterum libellum Canuleij. Iam verò non quero vn-
de CCCC. amphoras mellis habueris, vnde tantam
Melitensem vestem, vnde quinquaginta tricliniorum
lectos, vnde tot candelabra: non, inquam, iam qua-
ro vnde hæc habueris: sed quo tibi tantum opus fue-
rit, id quero. mitto de melle, sed tantumne Meliten-
sium? quasi etiam amicorum vxores: tantum lecto-
rum? quasi etiam omnium istorum villas ornaturus
esses. * Cum hæc paucorum mensium ratio in his li-
bellis sit, facite vt vobis triennij totius veniat in mē-
tem, Si contendo: ex his paruis libellis apud vnum
magistrum societatis repertis , vos iam coniectura
assequi posse, cuiusmodi prado iste in illa prouincia
fuerit,

fuerit, quam multas cupiditates, quam varias,
 quam infinitas habuerit: quantam pecuniam non
 solum numeratam, verum etiam in huiuscemo-
 direbus positam consecerit: qua vobis alio loco pla-
 185 nius explicabuntur. Nunc hoc attendite. * his expor-
 tationibus, quae recitatae sunt, scribit HS. LX. socios
 perdidisse ex vicecima portorij Syracusis. pauculis
 igitur mensibus, vt hi pusilli & contempti libelli in-
 dicant, furti Praetoris, quae essent HS. duodecies, ex
 vno oppido solo exportatae sunt. cogitate nunc, cum
 illa sit haec insula, quae vndique exitus maritimos
 habeat: quid ex ceteris locis exportatum putetis?
 quid Agrigento? quid Lilybaeo? quid Panormo?
 quid Thermissis? quid Halesa? quid Caiina? quid ex
 ceteris oppidis? quid verò Messana? quem iste sibi lo-
 cum maximè tuum arbitrabatur, vbi animo sem-
 per soluto liberog^{us} erat: quod sibi iste Mamertinos
 delegerat, ad quos omnia, quae aut diligentius ser-
 uanda, aut occultius exportanda erant, deportaret.
 His inuentis libellis, ceteri remoti, & diligentius
 sunt reconditi. nos tamen, vt omnes intelligant hoc
 nos sine cupiditate agere, his ipsis libellis contenti
 186 sumus. * Nunc ad sociorum tabulas accepti & expen-
 si, quas remouere honestè nullo modo potuerunt, &
 ad amicum tuum Carpinatium reuertemur. Inspi-
 ciebamus Syracusis à Carpinatio confectas tabulas
 societatis, quae significabant multis nominibus eos
 homines versuram à Carpinatio fecisse, qui pecu-
 niam Verri dedissent. Erit vobis luce clarus, Iudi-
 ces, cum eos ipsos produxero, qui dederunt. in-
 telli-

Iudicis enim illi
 in periculo, p^{re}ci-
 tabilis non foret
 illis conuenire.
 Et iam in manibus
 officinosis litum
 tabularum rece-
 ca ista nomina
 erant accepta pe-
 usque alterum.
 quae omnes esse
 tum, permittit a
 iustitiae, sum-
 curpitudo tene-
 natio, quia
 pecunia ratione
 rigere. Quae
 notum, quo me-
 quam maxime
 Metellum Carp-
 in forum de fer-
 & quod erat C-
 cietas ac fuerit
 quid in tabulis
 fero, metallu-
 magnam ratio-
 esse, meq; hoc p-
 rationes hunc
 Verri, neque p-
 pinatatione

LIBER IV.

intelligetis enim illa tempora, per qua, cum essent
 in periculo, precio sese redemerunt: cum societatis
 tabulis non solum Consulibus, verum etiam mens-
 sibus conuenire. * Cum hac maximè cognosceremus, 187
 Et iam in manibus tabulas haberemus: repente
 aspiciamus lituras eiusmodi, quasi quaedam vulnera
 tabularum recentia. Statim suspitione offensi, ad
 ea ipsa nomina oculos animumque transtulimus,
 erant accepta pecunia à C. Verrutio, sic tamen, ut
 usque alterum, R. litera constarent integra, reli-
 qua omnes essent in litura. alterum, tertium, quar-
 tum, permulta erant eiusmodi nomina. Cum ma-
 nifesta res, cum flagitiosa tabularum atq; insignis
 iurpitudine teneretur: querere incepimus de Carpi-
 natio, quisnam esset is Verrutius, qui tum tanta
 pecunia rationem haberet. herere homo, aduersari,
 rubere. Quod lege excipiuntur tabulae publica-
 norum, quo minus Romam deportentur, ut res
 quam maximè clara ac testata esse posset, in ius ad
 Metellum Carpinatium voco, tabulaeque societatis
 in forum deferro. fit maximus concursus hominum:
 Et quod erat Carpinatij nota cum isto Praetore so-
 cietas ac foeneratio, summè expectabant omnes,
 quid in tabulis contineretur. * rem ad Metellum de- 188
 fero, me tabulas perspexisse sociorum: in his tabulis
 magnam rationem C. Verrutij permultis nominibus
 esse, meq; hoc perspicere ex Consulium mensumq;
 ratione: hunc Verrutium neq; ante aduentum C.
 Verris, neque post decessionem quicquam cum Car-
 pinatio rationis habuisse. postulo, mihi respondeat
 qui

IN VERREM

qui sit iste Verrutius: mercator, an arator, an pecuā-
 rius: in Sicilia sit, an decesserit. clamare omnes ex
 conuentu, neminem vnquam ex Sicilia fuisse Verru-
 tium. ego instare, vt mihi responderet, vbi esset: quis
 esset: vnde esset: cur seruus societatis, qui tabulas cō-
 fecerit, semper in Verrutij nomine certo ex loco mē-
 dosus esset. * Atq; hac postulabam, non quo illum cogi
 189 putarem oportere, vt ea mihi responderet inuitus: sed
 vt omnibus istius furta, illius flagitiū, viriusq; auda-
 cia perspicua esse posset. Itaque illū iniuria metu, cō-
 scientiāq; peccati mutū, atque exanimatum, ac vis
 viuū relinquo: tabulas in foro summa hominum fre-
 quentia exscribo: adhibentur in exscribendo de cō-
 uentu viri primarij: litera lituraque omnes a simu-
 190 lata, expressa, de tabulis in libros transferuntur. *
 Hac omnia sūma cura, & diligentia recognita, & col-
 lata, & ab hominibus honestissimis obsignata sunt. Si
 Carpinatius tū mihi respondere noluit: responde mihi
 nunc tu, Verres, quē esse hunc tuum pene gentilem
 Verrutiū putes. fieri non potest, vt quē video te Pra-
 tore in Sicilia fuisse, & quē ex ipsa ratione intelligo
 locupletem fuisse, eū tu in tua prouincia nō cognoris.
 Atq; adeo hoc ne lōgius, aut obscurius esse possit, pro-
 cedit in mediū, explicare descriptionem, imaginēq;
 191 tabularum, vt omnes mortales istius auaritia nō iā
 vestigia, sed ipsa cubilia videre possint. * videtis Ver-
 rutiū: videtis primas literas integras? videtis extre-
 mam partem nominis, caudam illam Verri, tanquam
 in luto demersam esse in litura? Sic habent se tabu-
 la, Iudices, vt videtis. Quid expectatis? quid queritis
 ampli-

LIBER IV.

amplius? ut ipse, Verres, quid sedes? quid moraris? nā
 aut exhibeas nobis Verrutum necesse est, aut te esse
 Verrutum fateare. Laudantur oratores veteres Crassi
 illi, & Antony, quod crimina diluere dilucidè, quod
 copiosè reorū causas defendere solebant. Nimirum
 illi non ingenio solum his patronis, se fortuna etiam
 praestiterunt, nemo enim tūc ita peccabat, ut defen-
 sioni locū non relinqueret: nemo ita vivebat, ut nulla
 eius vita pars summa turpitudinis esset expectans: nemo
 ita in manifesto peccato tenebatur, ut cum impudēs
 fuisset in facto, tū impudētior videretur, si negaret.
 *Nunc verò quid faciat Hortensius? auaritiāne cri- 192
 mina frugalitatis laudibus deprecetur? at hominem
 flagitiosissimum, libidiniosissimum, nequissimumq; de-
 fendit. An ab eius infamia, nequitia, vestros animos
 in aliam partem fortitudinis commemoratione tra-
 ducat? at homo inertior, ignātor, magis vir inter
 mulieres nequam, quam impura inter viros mulier-
 cula, proferrī non potest. At mores commodi, quis
 contumacior? quis inhumanior? quis superbior? At
 haec sine cuiusquam malo. quis acerbior? quis insidio-
 sior? quis crudelior vnquam fuit? In hoc homine at-
 que in eiusmodi causa, quid facerent omnes Crassi
 & Antony? tantum opinior, Hortensi, ad causam nō
 accederent, ne in alterius impudentia sui pudoris
 existimationem amitterent. liberi enim ad causas
 solutiq; veniebant: neq; committebant, ut si impu-
 dentes in defendendo esse voluissent, ingrati
 in deserendo existimarentur.

M. T.